

Kvinnojourers samverkan med socialtjänsten kring våldsutsatta kvinnor

Samverkans betydelse för jourernas legitimitet

Av Maria Elena Baiceanu Romaniuc

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats
SOPA63
VT 2015

Handledare: Weddig Runquist

Abstract

Author: Maria Elena Baiceanu Romaniuc

Title: *Shelters collaboration with social service about abused women. Collaborations importance for shelters legitimacy.* [Translated title]

Supervisor: Weddig Runquist

Assessor: Frans Oddner

The purpose of this study was to examine and analyze the domestic violence shelters workers experience of collaboration with social service and how this influence their legitimacy. The study was based on qualitative semi-structured interviews with three shelters workers and three social workers on social service. This study was done in southern Sweden. The theoretical approach being used was: new institutional theory and theory about collaboration and professions. The study result shows that the legitimacy is nothing static or stable when it's depends of change required and need, shelters profession and behavior but also in the skill to handle such problems like domestic violence. Furthermore the result also shows that the collaborations are very important for victims of domestic violence to benefit a good treatment. This legitimacy is product of how the shelter are been charged of people, victims and others social service organization. Considering the circumstances that shelter are depending material to others organization they make a good struggle for their survival.

Keywords: shelter, social service, new institutional theory, independence, complement, professionalism, legitimacy, collaboration, domestic violence.

Nyckelord: kvinnojour, socialtjänsten, nyinstitutionell teori, självständighet, komplement, professionalitet, legitimitet, samverkan, våld i hemmet.

Förord

Med detta förord vill jag tacka alla som hjälpt mig med färdigställandet av denna uppsats. Jag vill rikta en särskild tack till samtliga respondenter inom de ideella verksamheter och socialtjänsten som medverkat i denna studie genom att låta mig ta del av deras erfarenheter och upplevelser.

Jag vill även rikta ett stort tack till min handledare Weddig Runquist, som har varit till stor hjälp under hela uppsatsprocessen.

Tack!

Helsingborg, juni 2015

Maria Elena Baiceanu Romaniuc

Innehåll

1. Inledning	6
1.1 Problemets omfattning och karaktär	6
1.2 Våldsutsatta kvinnor och insatser från socialtjänsten och jourverksamheter	8
1.3 1990-talet – ett förändrat samhälleligt synsätt	9
1.4 Internationella insatser på mellanstatlig nivå (FN och EU)	10
1.5 Forskningsproblem och dess relevans för socialt arbete	11
1.6 Syfte och frågeställningar	12
1.7 Avgränsningar	12
1.8 Uppsatsens fortsatta disposition	12
2. Tidigare forskning.....	14
3. Kvinnojournas roll och funktion.....	16
3.1 Kvinnojouren som en del av ideella sektorn och civila samhället	16
3.2 Kvinnojouer – ingen homogen verksamhet	17
3.3 Presentation av undersökningsintervjupersonerna	19
3.3.1 Specifikt om kvinnojournerna i kommunerna A–C.....	19
4. Teoretiska utgångspunkter.....	21
4.1 Professioner och professionalisering	21
4.2 Samverkan mellan organisationer och professioner	22
4.3 Organisationens legitimitet.....	25
5. Metod och metodologiska överväganden	27
5.1 Val av forsknings- och intervjumetod	27
5.2 Urval och urvalsprocess.....	28
5.3 Tillvägagångssätt.....	29
5.4 Min förförståelse för ämnet.....	30
5.5 Bearbetning och analys	30
5.6 Undersökningens tillförlitlighet	31
5.7 Forskningsetiska överväganden.....	33
6. Resultat och analys.....	34
6.1 Kvinnojour som ett alternativ eller ett komplement till välfärdsstatens insatser ..	34
6.2 Kvinnojurens självständighet gentemot socialtjänsten	37
6.3 Samverkan – möjligheter och begränsningar.....	38
6.3.1 Individuell eller organisatorisk samverkan och inflytande.....	40

6.3.2 Problem samt förslag till förändringar och förbättringar i samverkan	43
6.4 Strävan efter professionalisering	44
6.5 Legitimitet – uppfattning av kvinnojourer och socialtjänst.....	47
6.5.1 Kvinnorna om socialtjänsten och jourens verksamhet.....	47
6.5.2 Socialtjänstens syn på kvinnojourer.....	49
7. Slutdiskussion	51
Referenser	53
Bilaga 1: Informationsbrev till respondenter	56
Bilaga 2: Intervjuguide kvinnojour	57
Bilaga 3: Intervjuguide socialtjänst.....	59

1. Inledning

Mäns våld i nära relationer är ett stort och växande samhällsproblem, trots omfattande insatser för att motverka det sedan början av 1990-talet, då regeringen tillsatte Kvinnovåldskommis- sionen och att det allt sedan dess har initierats olika förändringar i lagstiftningen och även tillsatts nya statliga utredningar om våld i nära relationer (se t.ex. SOU 1995:60; prop. 1997/98:55; Brå 2010a–b; prop. 2012/13:186; SOU 2014:49; Brå 2014a). Att det kan före- komma våld i samband med exempelvis prostitution, missbruk eller hedersrelaterad proble- matik är kanske inte så förvånande, men denna våldsutövning kan inte reduceras till enbart dessa situationer. Denna typ av våld står att finna i alla typer av relationer – bland hetero- sexuella och homosexuella, religiösa och icke-religiösa, akademiker och lågutbildade, etniska svenskar och personer med utländsk bakgrund osv. Weinehall och Jonsson (2009) framhåller också – med hänvisning till Lundgrens m.fl. klassiska studie *Slagen dam* (2001) – att våld utövas oavsett klasstillhörighet, etnicitet, syselsättning eller utbildningsnivå. Enligt regerin- gens kvinnofridsproposition i slutet av 1990-talet (1997/98:55) är våld mot kvinnor viktigt att motverka och bekämpa på olika nivåer i samhället, och där ideella föreningar som kvinno- jourverksamheter spelar en viktig roll som alternativ till socialtjänstens hjälpinsatser. Denna betoning hänger nära samman med kvinnors rätt att åtnjuta mänskliga rättigheter och är tyd- ligt kopplad till frågor om jämställdhet mellan könen.

1.1 Problemets omfattning och karaktär

Brottsförebyggande rådet (Brå) publicerar varje år officiell svensk brottsstatistik. I den senas- te utgåvan framgår att antalet anmälda brott om grov fridskränkning under 2012 minskade med 2 procent jämfört med år 2011, medan antalet anmälda brott om grov kvinnofridskränk- ning (2 470) i stort sett var oförändrat (Brå 2014a: 21).¹ Under de drygt tio senaste åren har dock både grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning ökat kraftigt: år 2012 anmäldes 33 procent fler fall av grov kvinnofridskränkning och nästan sex gånger fler fall av grov frids- kränkning än 2003 (ibid.: 24). Anmälda våldtäkter minskade 2012 med 3 procent jämfört med året dessförinnan, men sett ur ett tioårsperspektiv (sedan 2003) har antalet anmälda våldtäkter fortlöpande ökat om vi bortser från 2012 (ibid.: 25). Ökningen kan enligt Brå i stor utsträck- ning förklaras med den nya sexualbrottslagstiftning som trädde i kraft den 1 april 2005, vilket

---

¹ Med anmälda brott avses alla de händelser som anmälts och registerats som brott hos åklagare och polis, och inkluderar även sådana händelser som senare *inte* bedöms vara ett brott (Brå 2014a).

innebär att antalet anmälda brott vad gäller sexuellt tvång och utnyttjande har minskat sedan 2005 till skillnad från våldtäkter som har ökat.

Antalet anmälda misshandelsbrott minskade totalt sett under 2012 (-3 %), men antalet anmälningar som riktades mot kvinnor 18 år eller äldre ökade med 1 procent. För dessa kvinnor är *misshandel inomhus av en bekant* vanligast, medan det för män i samma åldersgrupp är misshandel utomhus av obekant mest vanligt förekommande (ibid.: 24). Antalet personer misstänkta för våldtäkt har också ökat sedan 2003, från 352 till 1 010 personer år 2012 (Brå 2014a: 115).

Om vi ser på lagföringsbeslut² fattades det under år 2012 totalt 221b med grov kvinnofridskränkning som huvudbrott, 128 med grov fridskränkning. Utifrån en tioårshorisont har lagföringsbeslut som avser grov fridskränkning ökat med 106 procent sedan 2003, medan antalet beslut om grov kvinnofridskränkning år 2012 låg på ungefär samma nivå som 2003 (Brå 2013: 154–155).

Antalet personer som årligen utsätts för dödligt våld uppgår i genomsnitt till 90, där cirka en tredjedel är kvinnor (Brå 2014b: 88). Av dessa kvinnor dödas ungefär hälften av en nuvarande eller tidigare partner, totalt cirka 17 kvinnor årligen. Det bör observeras att det finns en avsevärd könsskillnad beträffande dödligt våld i nära relationer, eftersom det är fyra till fem gånger vanligare att kvinnor blir dödade av en partner eller före detta partner jämfört med att män blir det (Socialstyrelsen 2013a). ”Utvecklingen har legat på en stabil nivå sedan 1990-talet, men i jämförelse med 1970-talet har det dödliga våldet mot kvinnor i nära relationer minskat med 20–30 procent”, framhåller Brå (2014b: 88).

Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet har i en befolkningsstudie omfattande vardera 10 000 kvinnor och män, vilka hade utsatts för olika form av våld både i barndomen och också i vuxenliv, pekat på att 46 procent av kvinnorna någon gång sade sig ha utsatts för allvarligt sexuellt, fysisk eller psykiskt våld (NCK 2014). Varje femte kvinna i Sverige utsätts för allvarligt sexuellt våld av sin nuvarande partner. Cirka hälften av kvinnorna har inte pratat med någon om detta och bara 5 procent har polisanmält brottet. Totalt 14 procent var i vuxenlivet utsatta för fysiskt våld av nuvarande eller tidigare partner.

---

² Med lagföringsbeslut avses fällande dom i tingsrätt eller beslut av åklagare, exempelvis i form av strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse (Brå 2014a: 149).

Socialstyrelsen (2009) framhåller att våldsutsatta kvinnor har en benägenhet att begå självmord i högre utskräckningar än dem som var inte utsatta för våld. Kontakt med psykiatriker sker ofta på grund av oro, ångest, ätstörningar, självdestruktiva beteenden, posttraumatiskt stressyndrom, men enligt Socialstyrelsen (2009) är det fysiskt och sexuellt våldsutsatta kvinnor som framför allt drabbas av psykiska skador. Andra konsekvenser av våldet kan handla om självvald isolering, spänning i relationen till arbetsgivare på grund av sjukskrivningar, eller arbetslöshet (ibid.: 350).

1.2 Våldsutsatta kvinnor och insatser från socialtjänsten och jourverksamheter

Vid en kartläggning som Brå år 2012 gjorde och som baseras på telefonintervjuer framkommer att 7 procent av de intervjuade kvinnorna hade haft kontakt med socialtjänsten på grund av brott som de hade utsatts för, inklusive som riktades mot deras barn (Brå 2014b: 10). Enbart 5,6 procent av berörda kvinnor som blivit utsatta för våld av sin nuvarande eller tidigare partner, sade sig ha haft kontakt med någon kvinnojour eller brottsofferjour. Av Brås kartläggning framgår också att andelen kvinnor som inte anser sig ha fått den hjälp som de anser sig behöva uppgick till 11,4 procent. Denna andel är dessutom större bland dem som hade utsatts för återkommande våld, framför allt bland de som utsatts för återkommande fysiskt våld (ibid.: 10).

Unizon (fd. Sveriges Kvinno- och Tjejjourers Riksförbunds kvinnojourer) bildades ursprungligen 1996 och hade 2013 nästan 69 047 kontakter, de flesta via telefon vilken inkluderar tjejjourernas kontakter (SKR 2014). Alla sökte hjälp till följd av fysiskt eller psykiskt våld, hot eller förföljelse samt med frågor om vårdnad, boende och umgänge. Var tredje kontakt avsåg hedersrelaterat våld. Samma år bodde 1 048 kvinnor och 1 112 barn hos kvinnojourer medan dessa var tvungen att säga nej till 1 775 kvinnor och 461 barn (ibid.). Vistelsetiden för kvinnorna och barnet på det skyddade boendet varierade mellan 37–46 dagar, vilket framför allt ansågs bero på svårigheterna att hitta en lämplig och billig bostad för att bo vidare (<http://unizon.se/aktuellt/69-047-stodkontakter-ar-2013>).

Den andra huvudorganisationen Riksorganisationen för kvinnojour och tjejjour i Sverige (Roks) bildades 1984. Enander, Holmberg och Lindgren (2013: 20–21) nämner att när Roks bildades hade organisationen en radikal feministisk utgångspunkt, som i mångt och mycket stod i motsättning till den könspolitiska konflikt som då dominerade. Roks hade en politisk

agenda när man ville motverka kvinnoförtryck och utvecklades till en institutionaliserad social rörelse. SKR (Unizon) bildades genom att vissa jourer lämnade Roks 1996 för att skapa en egen huvudorganisation. SKR stod som rörelse för ett mer uttalat jämställdhetsperspektiv istället för att som Roks fokusera på kvinnoförtryck. SKR:s utgångspunkt var och är att främja jämställdhet i samhället, men att kvinnor och män kan göra detta tillsammans. Enander, Holmberg och Lindgren (2013: 21) skriver sammanfattningsvis, att ”Medan feminism i Roks tappning handlade om kvinnokamp mot kvinnoförtryck, handlade feminism i SKR:s tappning, enligt Maud Eduards, om kamp för jämställdhet.”

Roks uppger på sin hemsida att ungefär 21 000 kvinnor och tjejer sökte stöd hos medlemsjourerna under år 2013. Minst 1 000 kvinnor och lika många barn bodde på Roks kvinnojourer under samma år. Roks tvingades samtidigt neka 2 212 kvinnor på grund av platsbrist (<http://www.roks.se/nyheter/2014-04-10/roks-statistik-2013-ar-har>).

1.3 1990-talet – ett förändrat samhälleligt synsätt

1970-talets olika svenska feministiska rörelser uppmärksammade mäns våld mot kvinnor som ett (strukturellt) samhällsproblem på en politisk nivå och såg inte våldsutövningen som en privat angelägenhet (Eduards 2007). Det var mot den bakgrunden som regeringen i juli 1993 tillsatte Kvinnovåldskommissionen med uppgift ”att utifrån ett kvinnoperspektiv göra en översyn av frågor som rör våld mot kvinnor och föreslå åtgärder för att motverka sådant våld” (regeringens direktiv, återgivet i SOU 1995:60 del B: 19). Utgångspunkten – att utreda våldsutövning som riktades mot kvinnor utifrån ett kvinnoperspektiv – var i sig epokgörande. Kommissionens arbete resulterade två år senare i huvudbetänkandet *Kvinnofrid* (SOU 1995:60) och omfattade en rad olika förslag – alltifrån en förstärkning av lagstiftningen (i form av bland annat det nya brottet kvinnofridskränkning och genom att våldtäktsbrottet utvidgades) till ett ökat ekonomiskt stöd till kvinnojourerna.

Regeringen inarbetade dessa förslag i sin kvinnofridsproposition 1997/98:55 och lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 1998. Därutöver ställde sig riksdagen bakom regeringens eget förslag om att socialtjänstlagen skulle kompletteras med en ny bestämmelse (dåvarande 8a §) som innebar, att socialtjänsten ”bör” verka för att kvinnor som är eller har varit utsatta för

våld eller andra övergrepp i hemmet får stöd och hjälp för att förändra sin situation.³ Riksdagens beslutade också utifrån regeringens förslag att kvinnojourerna skulle få ett ökat ekonomiskt stöd i 1998 års budget och Socialstyrelsen hade fått i uppdrag att leda ett utvecklingsarbete i frågor om våld mot kvinnor och att även utforma allmänna råd om hur socialtjänsten borde arbeta med dessa frågor.⁴ 1990-talet var med andra ord ett formativt årtionde när det gällde dels orsaksförklaringar till våld mot kvinnor där våldets normaliseringsprocess (Lundgren et al 2001) lyftes fram i Kvinnovåldskommissionens huvudrapport, dels en förstärkt lagstiftning, dels förebyggande åtgärder för att stärka vissa manliga nätverk för att motverka våld.

1.4 Internationella insatser på mellanstatlig nivå (FN och EU)

På internationell nivå antog FN år 1979 en konvention om att avskaffa all slags diskriminering av kvinnor. Samma år som Kvinnovåldskommissionen tillsattes (1993) antog FN:s generalförsamling en deklaration om avskaffande av våld mot kvinnor, där detta våld definieras som ”varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i eller sannolika kommer att resultera i fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, inklusive hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker offentligt eller privat” (artikel 1 i FN:s deklaration, december 1993; återgiven i SOU 1995:60, del B: 23). Om man så vill kan man alltså säga att regeringens beslut att tillsätta en särskild kommission ”låg i tiden”, eftersom arbetet med FN:s deklaration redan hade inletts när kommissionen tillsattes i juli 1993. Vid årsskiftet 1993/94 antog FN:s generalförsamling nu nämnda konvention. Även andra mellanstatliga organ har tagit upp frågan, t.ex. Europarådet och Nordiska ministersrådet.

Förenta Nationernas utgångspunkt är att vara medveten om männens roll gentemot kvinnor i syfte att uppnå en förändring i den patriarkala familjen där kvinnan är diskriminerad på grund av kön. ”Det handlar om kvinnors rättigheter såvitt avser jämlikheten, tryggheten, frihet, integritet och värdighet”, framhåller Kvinnovåldskommissionen i sin huvudrapport (SOU 1995:60: 69). Kvinnor som blir offer för våld i nära relationer är en av de kategorier som enligt FN:s konvention för mänskliga rättigheter har ett särskilt skyddsbehov. FN:s stadgar föreskriver bl.a. att kvinnas situation bör förbättras men även skapa en bättre jämställdhet mellan män och kvinnor. Vidare framgår i deklarationen om brottsoffers rättigheter att brottsoffer

---

³ Bestämmelsen finns nu i 5 kap. 11 § SoL som från den 1 juli 2007 har fått en skarpare skrivning: ”bör” har ersatts med ”ska särskilt beakta” och ”i hemmet” har ersatts av ”närstående”, vilket det ansvariga statsrådet motiverade med att ”de situationer som avses inte är knutna till någon viss fysisk plats” (prop. 2006/07:38: 30).

⁴ SOSFS 2009:22, senare omarbetade i SOSFS 2014:4.

”bör” behandlas med medkänsla och respekt och ska få den materiella, medicinska, psykologiska och sociala stöd som de behöver från olika instanser.

1.5 Forskningsproblem och dess relevans för socialt arbete

Samhället har på både central och lokal nivå valt att ge kvinnojourerna ekonomiska bidrag för dessa ska kunna erbjuda våldsutsatta kvinnor bl.a. skyddat boende (och i vissa fall deras minderåriga barn). I början av 2014 fick kvinnojourerna t.ex. drygt 13 miljoner kronor *mer* i statsbidrag jämfört med 2013 vilket innebar en fördubbling av det totala anslaget på central nivå (<http://www.socialstyrelsen.se/nyheter/2014februari/13miljonermer till kvinnojourer>). Till detta kommer kommunala bidrag som stöd till jourerna för att kunna bedriva stödboende. I en kartläggning av skyddat boende framgår att i majoriteten av dessa boenden drivs av ideella föreningar (70 %), vanligtvis kvinnojourer, medan kommunen undantagsvis är huvudman (10 %) (Socialstyrelsen 2013b).

Trots denna satsning på kvinnojourerna på central och lokal nivå är det en mycket liten andel av samtliga våldsutsatta kvinnor som vänder sig till en kvinnojour: cirka 6 procent (Brå 2014b). Samma resultat uppvisar en utvärdering som ett forskarlag vid Karolinska institutet har gjort på uppdrag av Socialstyrelsen (2011). En betydande skillnad mellan å ena sidan kvinnor som uppsökte ett skyddat boende på kvinnojourer eller i kommunal regi och å andra sidan gruppen kvinnor som gjorde det, var att i interventionsgruppen var 49 procent födda i Sverige jämfört med 89 procent i gruppen utan intervention. Kvinnor födda utanför Sverige kan sägas vara överrepresenterade på jourernas skyddade boende, medan kvinnor födda i Sverige är klart underrepresenterade (ibid.: 19, 22). Samtidigt är det alltså en minoritet av alla våldsutsatta kvinnor som överhuvud taget söker sig till ett skyddat boende. ”Den vanligaste orsaken till att kvinnorna inte hade haft kontakt med kvinnojour eller socialtjänst var att de inte upplevt behov av hjälp. att de inte visste vart de skulle vända sig samt även känslor av skuld och skam”, framhålls det i utvärderingen (ibid.: 5).

Även om kommunen som till syvende och sist är ensamt ansvarig för att våldsutsatta kvinnor får det skydd och stöd som de behöver (5 kap. 11 § SoL), så är det kvinnojourer som huvudsakligen utför uppgifterna på uppdrag av socialnämnden (Socialstyrelsen 2013b). Kvinnojourerna har alltså utvecklats till vad Johansson (2001) benämner kommunala underleverantörer. Kvinnojourerna i Sverige står därmed i ett slags beroendeställning till myndigheter och andra organisationer. Jourernas legitimitet påverkas mycket av externa organisationer (som t.ex. social-

tjänsten) syn på jourernas verksamhet, men är också beroende av målgruppens (våldsutsatta kvinnor) samt mediers och allmänhetens uppfattning. Inom ramen för jourernas beroendeförhållande finns en risk för s.k. kooptering (Nordvall 2007) som innebär att konfliktytorna reduceras mellan parterna, vilket kan påverka jourernas legitimitet i negativ bemärkelse. Därför ställer jag mig frågan hur samarbetet mellan jourer och socialtjänsten uppfattas av respektive parter och hur kvinnojournernas förändrade roll påverkar deras legitimitet. Kvinnojournernas ställning som kommunala underleverantörer göra att samarbetet kan bli obalanserat och vara en hot mot deras legitimitet, såväl internt som externt.

1.6 Syfte och frågeställningar

Syftet är att undersöka på vilket sätt kvinnojournernas legitimitet och trovärdighet påverkars av deras samarbete med socialtjänsten.

Syftet kan i sin tur brytas ned i följande frågeställningar:

1. Hur ser företrädare för kvinnojournerna på samverkan med socialtjänsten och hur påverkar denna samverkan jourernas legitimitet internt och externt?
2. Hur ser företrädare för socialtjänsten på kvinnojournernas verksamhet och samverkan med dessa organisationer?

1.7 Avgränsningar

Jag avser att undersöka ideella föreningar och inte någon kommunal kvinnojour eller etniska föreningar som *enbart* vänder sig till vissa etniska grupper. Det hindrar inte att våldsutsatta kvinnor med utländsk bakgrund ändå utgör en stor andel av de som vistas i skyddade boenden och på kvinnojourners, och detta gäller särskilt i vissa av Socialstyrelsen granskade kommuner (Socialstyrelsen 2013a).

Vidare bör påpekas att denna studie enbart undersöker de subjektiva upplevelser och erfarenheter som förmedlas av företrädare för dels tre skånska kvinnojourer i tre skilda kommuner, dels representanter för socialtjänsten i dessa tre kommuner.

1.8 Uppsatsens fortsatta disposition

I kapitel 2 beskriver jag tidigare forskning. I kapitel 3 belyser jag mer ingående kvinnojournernas funktion och roll, där jag bl.a. pekar på vad som förenar och skiljer dem åt. I kapitel 4 tar

jag upp de teoretiska utgångspunkterna, dvs. nyinstitutionell teori med specifik inriktning mot professionalisering, samverkan och legitimitet. Kapitel 5 handlar om metod och metodologiska övervägande, urval, undersökningens tillförlitlighet, forskningsetiska överväganden m.m. I kapitel 6 analyseras empirin utifrån olika teman. Kapitel 7 innehåller en avslutande diskussion om vilka slutsatser som kan dras av undersökningens resultat och huruvida detta föranleder ett behov av en framåtblickande och förutsättningslös diskussion om kvinnojourens och socialtjänstens roller och funktioner i arbetet med våldsutsatta kvinnor och deras barn.

2. Tidigare forskning

Eftersom det inte finns så mycket forskning på området vad gäller kvinnojourernas legitimitet i samverkan med socialtjänsten väljer jag att ha min utgångspunkt i dels forskarna Viveka Enanders, Carin Holmbergs och Anne-Li Lindgrens gemensamma bok *Att följa med samtiden* (2013) där deras fokus är kvinnojourernas arbete, professionalisering och barnperspektiv, dels Gun Heimers, Annika Björcks och Chrystal Kunossons antologi *Våldsutsatta kvinnor – samhällets ansvar* (2014) där mitt intresse är samverkan mellan olika aktörer.

Finansieringsformerna av kvinnojourerna – som kan vara i form av dygnsavgift men också kommunala föreningsbidrag och statliga verksamhetsbidrag från Socialstyrelsen – innebär enligt Enander, Holmberg och Lindgren (2013:14) en risk för kooptering, dvs. ”att kvinnojourerna blir ekonomisk beroende och att de egna grundläggande idéerna och värderingar gradvis slipas i kanterna till förmån för en bibehållen god relation till staten”. Vid finansiering med dygnsavgift kan rollfördelningen mellan kvinnojour och socialtjänsten hamna i obalans, eftersom kommunen har insyn i verksamheten, men däremot saknar kommunen möjlighet att utöva tillsyn av jourernas verksamhet trots att SKR påstår motsatsen i sin verksamhetsberättelse för år 2011 (SKR 2012, s. 8). Kommunen har inte rätt att kräva insyn på delar av kvinnojourernas verksamhet som är finansierad med kommunalt föreningsbidrag. Detta har skapat oro bland jourerna för att kommunen skulle upphandla denna tjänst och därmed öppna dörren även för andra aktörer (t.ex. privata entreprenörer). Men hjälp av den andra finansieringsformen, statligt verksamhetsbidrag, kan kvinnojouren behålla sin status av ideell verksamhet och mer fritt bedriva sitt arbete med skydd och stöd för kvinnor som *inte* har kontakt med socialtjänsten. Bidraget möjliggör också för jourerna att bedriva politiskt påverkansarbete.

Även professionaliseringstendensen kan sägas öka när jourerna utsätts för kooptering. Det är ingen nytta att staten ser begränsningar och möjligheter i samverkan mellan kvinnojour och kommunen. Å andra sidan finns forskare som ifrågasätter uppfattningen att staten skulle försöka kooptera kvinnojourerna. Enander, Holmberg och Lindgren (2013) hänvisar till McMillan (2007) som enligt forskarlaget anser att ”det är förenklat att tänka sig att statlig finansiering och en ökad professionalisering med nödvändighet innebär kooptering” (Enander, Holmberg & Lindgren 2013: 168). Kooptering eller indefiniering enligt Norvall (2007:44)

”innebär att den politiska makten inbjuder motståndgrupperna till viss inflytande, men samtidigt tenderar att skapa beroendeförhållande som verkar konfliktreducerande”. Problemet enligt McMillan är om organisationen *inte* samverkar med staten eftersom den ideella organisationen då riskerar att bli en ”outsider” utan reella påverkansmöjligheter som skulle kunna vara till fördel för medlemmarna.

Samverkan mellan jourerna och socialtjänsten skall enligt Socialstyrelsen (2013a) särskilt bejakas. Björck (2014: 120) påpekar att de grundläggande förutsättningar för samverkan är: ”tydliga mål, riktlinjer, styrning, struktur, samsyn, kompetens och långsiktighet”. Att träffa en överenskommelse på en strukturell nivå minskar enligt Björck risken för missförstånd och ger delaktighet bland olika yrkesgrupper där sektorsövergripande möte genomförs. Vidare framhåller Björck att det tvärvetenskapliga kunskapsområdet ”våld mot kvinnor” bör leda fram till kompetensutveckling tillsammans med andra aktörer och därigenom uppnå en effektiv samverkan. Hinder för samverkan utgörs enligt Björck (2014: 122) av konkurens mellan samverkanspartners, stor personalomsättning, olika prioriteringar, olika organisationskulturer, stor arbetsbelastning, språkförbistringar och sekretesshinder bestämmer.

Rollfördelning mellan socialtjänsten och kvinnojourerna blir lite otydliga när jourerna utför insatser på uppdrag av socialtjänsten och då kommunen kan ställa krav på lokalernas utformning, personaltäthet, personalens kompetens, tillgänglighet, rutiner och säkerhetsanordningar. Utifrån Unizons perspektiv ses detta som en vinna–vinna situation där jourerna öppnar för tillsyn men i gengäld får de resurser som juren anser sig behöva. Enander, Holmberg och Lindgren (2013: 145) menar att detta ”dock kräver att jourerna vill professionalisera verksamheten och gå från ideell verksamhet till utförare av socialtjänsten”. De belyser även frågan om förhållandet mellan anställda och volontärer i en alltmer professionaliserad jourverksamhet, och lyfter fram spänningar mellan dessa två grupper. Vid en seminariedag som dåvarande SKL hade arrangerat noterar forskarna: ”En deltagare anser att det kan bli problem när juren har både personal och ideella och menar att ’volontärer’ inte är pålitliga eftersom de kommer och går vilket anses försvåra en långsiktig planering av verksamheten” (ibid.: 146).

3. Kvinnojourernas roll och funktion

3.1 Kvinnojouren som en del av ideella sektorn och civila samhället

En kvinnojour är ett exempel på en organisation som brukar benämnas frivillig organisation eller ideell förening. Denna typ av organisationer måste uppfylla vissa kriterier för att kunna anses vara en ideell förening (Johansson (2001: 14):

- A. Formell – det ska vara institutionaliserat;
- B. Privat – dvs. avskild av staten;
- C. Icke vinstdrivande;
- D. Självgående och drivande;
- E. Frivilliga dvs. har medlemmar som ställer upp antingen i aktiviteter eller ledning;

Dessa föreningar ingår som en del av det civila samhället och den ideella sektorn eller ”tredje sektorn” (Johansson 2001: 13); det senare med innebörden att dessa organisationer är fristående från den offentliga och privata sektorn. Enligt Johansson (2001: 19) kännetecknas dessa ideella organisationer av att de i Sverige är ”ett komplement och inte en ersättning för offentlig välfärdsservice”. När den förra regeringen i slutet av 2009 presenterade sin proposition *En politik för det civila samhället*, definierades civila samhället som ”en arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen”, vilket även inbegriper nätverk, upprop och andra aktörer (prop. 2009/10:55: 1). Begreppet ”ideella sektorn” skiljer sig, enligt vad som framfördes i propositionen, från begreppet civila samhället genom att den ideella sektorn betonar ”de formaliserade organisationerna och sammanslutningarna”, till skillnad från civila samhället som även omfattar ”verksamheter och andra fenomen, såsom nätverk, upprop och oorganiserat frivilligt arbete” (ibid.: 29). Kvinnojourer ingår därmed organisatoriskt både som en del av den ideella sektorn och det civila samhället.

Den ideella sektorns roll i välfärdstaten inleddes på i samband med urbaniseringen och industrialiseringen under andra hälften av 1800-talet. Den andra perioden inträffade 1890–1920 när professionalisering av filantropi förstärktes (Johansson 2001: 18).

I Sverige har regeringen eftersträvat att förstärka den ideella sektorn inom det sociala området i form av föreningar, kooperativ, stiftelser och sociala företag. År 2008 ingicks en överenskommelse mellan dessa samt regeringen och intresseorganisationen SKL (Regerings skr. 2008/09:207: 6). Denna överenskommelse följdes upp av regeringen med ovan refererade proposition om civila samhället, där regeringen ville slå fast målen för politiken för det civila samhället. ”Genom den nya politiken vill regeringen lyfta fram det civila samhällets stora betydelse, utveckla och tydliggöra relationen mellan staten och det civila samhället och ta ett helhetsgrepp om generella frågor om det civila samhället och dess villkor”, framhålls det i propositionen (prop. 2009/10:55: 1).

3.2 Kvinnojourer – ingen homogen verksamhet

I regeringens kvinnofridsproposition (1997/98:55) betonas både socialtjänstens och kvinnojournernas roll i arbetet att motverka mäns våld mot kvinnor: ”Svenska Kommunförbundet anför att socialtjänsten har ett odiskutabelt ansvar att ge stöd och hjälp åt kvinnor som utsätts för våld, men att jourerna kan erbjuda det som socialtjänsten som myndighet inte kan, nämligen en frizon med fullständig anonymitet, ett möte med andra i samma situation och en hjälp till självhjälp” (s. 60). Kvinnojouren ses alltså i slutet av 1990-talet som ett ”komplement” till socialtjänstens verksamhet, men som framgår av kapitel 1 har kommunerna i stor utsträckning överlåtit till kvinnojournerna att vara den huvudsakliga utföraren av stödinsatser gentemot våldsutsatta kvinnor, vilket gör att jourernas roll som komplement numera kan ifrågasättas, i varje fall i vissa kommuner.

Kvinnojournerna organiseras till största delen i två paraplyorganisationer även om några jourer är fristående: Unizon (fd. Sveriges kvinno- och tjejjourers riksförbud; namnet ändrades 2015) och Riksorganisation för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks). De är partipolitiskt och religiöst obundna organisationer som kämpar mot våld och förtyck av kvinnorna men också för jämställdhet mellan män och kvinnor. Unizon organiserar i dagsläget 118 medlemsjourer (kvinno-, tjej- och ungdomsjourer och ”övriga medlemmar”, medan Roks har 120 kvinno- och tjejjourer (SKR 2014; www.roks.se). Som påpekats redan i kapitel 1 är kvinnojournerna som ingår i min undersökning medlemmar av Unizon.

Kvinnojouren kan generellt sett sägas vara en ideell förening som har som sin huvudsakliga roll och uppgift att erbjuda stöd och hjälp åt våldsutsatta kvinnor som väljer att vända sig dit istället för socialtjänsten. Våldsutsatta kvinnor väljer en frivillig organisation just på grund av

hon vill skydda sig eller hennes barn av olika stigmatisering från samhällets och omgivningens sida på grund av kontakten med socialtjänsten. ”Den ideella föreningen har i kraft av sin självständiga och oberoende roll rätt att avgöra om den vill tillhandahålla genomförandet av insatser enligt SoL eller inte. En förutsättning för att överlämna genomförandet av en insats enligt SoL till en ideell förening är även att föreningen förklarar sig villig att genomföra insatsen”, konstaterar Socialstyrelsen (2012: 8). När jouren utför insatser enligt SoL har dessa ett eget ansvar för att insatserna håller en god kvalitet, att man fullgör sin dokumentationsskyldighet, att man vid behov ska rapportera enligt lex Sarah, att jouren har en anmälningskyldighet enligt 14 kap. 1 § SoL när ett barn får illa. Om kvinnojouren tillhandahåller skyddat boende och socialtjänsten betalar för dygnskostnaden är jouren i den delen att betrakta som ”socialtjänst” och jouren står därmed under tillsyn av Inspektionen för vård och omsorg (Socialstyrelsen 2012; Enander, Holmberg & Lindgren 2013: 138). Samtidigt visar de granskningar av kvinnojouren som Socialstyrelsen har gjort att det finns kvalitativa skillnader mellan jourerna (prop. 2013/14:1, bilaga 9: 262–263).

Kvinnojouren är för sin överlevnad beroende inte bara av föreningsbidrag från berörda kommuner och att socialtjänsten upphandlar dygnsplatser, utan också av att verksamheten upplevs som legitim av både organisationens medlemmar och av det omgivande samhället (t.ex. stat och kommuner). De står därför i ett beroendeförhållande och intar en underordnad maktposition till stat och kommuner. På grund av deras beroendeförhållande till socialtjänsten blir de mer kontrollerade för att man ska kunna bekräfta att dessa jourer uppfyller kravet på god kvalitet. ”Institutionerna kan underlätta eller försvara men inte förutsäga aktörens handlade”, påpekar Johansson (2001: 115), dvs. kvinnojouren har samtidigt ett handlingsutrymme. Det finns ett ömsesidigt beroende när det offentliga är i behov av kvinnojourens tjänster samtidigt som kvinnojouren kan vara i behov av erkänsla och legitimitet (Johansson 2001: 117). Det faktum att kvinnojouren får bidrag är inte villkorlöst, utan dessa måste ofta återrapportera och utvärdera effekterna och resultat av verksamheten (Kunossou, 2014). Det är bl.a. därför som kvinnojouren sedan januari 2012 har ett krav på sig att fortlöpande dokumentera och föra journal vad gäller ”intagna” på deras skyddade boenden (Socialstyrelsen 2013a). Detta gäller dock inte för kvinnor som inte har kontakt med myndigheterna (Kunossou, 2014). En spänning mellan att ge och ta finns alltså mellan socialtjänsten och kvinnojouren.

3.3 Presentation av undersökningskommunerna

Jag valde att intervjua företrädare för tre kvinnojourer i tre olika kommuner i södra Sverige samt representanter från samma kommuner. Jag har valt att anonymisera kommunerna, vilket jag närmare berör i kapitel 4 om urvalsprocessen. I detta avsnitt presenterar jag respektive undersökningskommun och kvinnojour för att ge läsaren en kontextuell bakgrund.

Ingen av kvinnojourerna tar emot aktivt missbrukande kvinnor. Samtliga tre jourer erbjuder olika typer av stöd och hjälp åt våldsutsatta kvinnor och deras barn. Socialstyrelsen (2013b:15) har dock i sin kartläggning av stödboenden (oavsett huvudman) påvisat, att ideella organisationer i större utsträckning än kommunala stödboenden väljer bort kvinnor med tonårspojkar, framför allt pojkar som är äldre än 15 år, vilket inte överensstämmer med Socialstyrelsens allmänna råd om våld i nära relationer. I dessa framgår att ”det boende som erbjuds den våldsutsatta bör vara lämpligt för eventuellt medföljande barn oavsett ålder och kön” (7 kap. 2 § SOSFS 2014:4). Vad gäller de tre kvinnojourerna som ingår i min egen studie så är det bara en enda inte ta emot pojkar över 15 år på grund av att boendet är en kollektiv boende som skulle missgynna andra utriksfödda boende. Det stöd som en kvinna och deras barn kan få är bl.a. att underlätta kontakten med socialtjänsten, polis, advokat, tingsrätt, arbetsförmedlingen men också praktisk hjälp med att handla, söka bostad eller trappan modellen för barnen, samt krissamtal för barn som har bevittnat våld. Placeringarna på jourerna görs nästan alltid av socialtjänsten, men det kan vara så att en kvinna uppsöker juren utan någon föregående kontakt med socialtjänsten. Samtliga tre kvinnojourer arbetar på uppdrag av den kommunala socialtjänsten med vilken man har ingått avtal enligt 2 kap. 5 § SoL. Enligt denna lagbestämmelse får kommunen ”sluta avtal med någon annan om att utföra kommunens uppgifter inom socialtjänsten”, i det här fallet med kvinnojouren som i kommunens ställe svarar för insatser gentemot våldsutsatta kvinnor (5 kap. 11 § andra st. SoL), exempelvis att driva ett skyddat boende kombinerat med andra insatser.

3.3.1 Specifikt om kvinnojourerna i kommunerna A–C

Kommun A har cirka 130 000 invånare och i kommunen finns en kvinnojour med skyddat boende (sju platser). Juren startade i början av 1980-talet. Socialtjänsten driver inte egna boenden, utan kommunen är ”beroende” av kvinnojourens skyddade boende och övriga tjänster som tillhandahålls målgruppen. Kvinnojouren får kommunalt bidrag för att kunna erbjuda våldsutsatta kvinnor samtalsstöd på mottagning, stöd via jourtelefon och genom att

svara för förebyggande (information etc.). Kvinnojouren använder *inte* ideell arbetskraft och nästan samtlig personal är socionomer.

Kommun B har cirka 40 000 invånare. Kvinnojouren driver ett skyddsboende med sju platser, vilken även tar emot män. Jouren startade sin verksamhet i mitten av 1980-talet. Verksamheten har en spetskompetens att kunna hantera hedersrelaterad problematik. Socialtjänsten har därutöver fem egna jourlägenheter för våldsutsatta kvinnor, vilket skiljer sig från kommunerna A och C som saknar egna jourplatser. Kvinnojouren får kommunala bidrag för att driva sin verksamhet. Personalen utgörs till hälften av ideell arbetskraft och till hälften av anställda vilka har olika utbildningsbakgrund (sjuksköterska, socionom, beteendevetare eller terapeut)

Kommun C har cirka 25 000 invånare och i kommunen finns en kvinnojour som driver ett skyddat boende. Jouren startade år 2005. Kvinnojouren tar även emot män i det fall det rör sig om hedersrelaterad problematik eller om våld i samkönade relationer. Placeringarna görs huvudsakligen av *andra* kommuner och socialtjänsten anser sig inte vara beroende av kvinnojourens platser. Kvinnojouren får ekonomiska bidrag av kommunen, men även statsbidrag som förmedlas via länsstyrelsen. På kvinnojouren finns dubbelt så många som arbetar som volontärer som anställd personal.

Som framgår tar två jourer även emot män. Det rör sig män som är utsatta för våld i samkönade relationer eller att det kan kopplas till hedersrelaterad problematik.

4. Teoretiska utgångspunkter

För att kunna analysera min empiri har jag valt att utgå från nyinstitutionell teori och professionsteori. Nyinstitutionell teori är ett samlingsnamn för en organisationsteoretisk inriktning med fokus på omgivningens betydelse och inverkan på den egna organisationen och vice versa. Nyinstitutionell teori handlar bl.a. om människobehandlade organisationer inklusive frivilligorganisationer vars verksamhet baseras på stöd och hjälp till klienter, samt dessa organisationers legitimitet. Av den anledningen är denna teori relevant för min undersökning. Detta kapitel innehåller en redogörelse för dessa teoretiska utgångspunkter i allmänhet och dess bäring på min empiri i synnerhet. Kapitlet inleds med en redogörelse för professionalisering, följt av två avsnitt om samverkan och legitimitet. Frågan om kvinnojourernas inre och externa legitimitet kan här ses en konsekvens av dess grad av professionalisering och samverkan med socialtjänsten.

4.1 Professioner och professionalisering

”Professioner är bärare och förmedlare av samhällsligt sanktionerade, abstrakta kunskapssystem som ger dem förmågan att utföra handlingar som uppfattas som svåra och värdefulla av allmänheten/klienten”, framhåller Brante (2005: 9). Men det finns samtidigt olika typer av professioner med olika grader av självständighet och oberoende. Läkare har exempelvis en stark ställning i förhållande till andra professioner inom hälso- och sjukvården. Socionomer däremot är exempel på en semiprofession, vilket innebär att yrkesutövaren har en lägre grad av självständighet och oberoende (Brante 2009). Vidare skriver Brante (2009: 18) om att samhällets komplexitet skapar en osäkerhet och att det därför finns ett risktagande när professionella gör bedömningar av vilka insatser som ska aktualiseras i en given situation. Det kollektiva beslutfattandet syftar till att skapa en extern legitimitet för organisationen.

Av de kvinnojouren som ingår i min undersökning är det framför allt jouten i kommun A som har genomgått en stark professionalisering och där den inte längre använder ideell arbetskraft utan enbart professionella, och huvudsakligen socionomer. Kvinnojouren A:s totala avsaknad av ideell arbetskraft i form av volontärer skiljer sig markant från dels övriga två jouten som ingår i min studie, dels från resultatet av Socialstyrelsens landsomfattande enkätundersökning till samtliga skyddade boenden, där 7 av 10 som drevs av ideella organisationer uppgav av de använde sig av volontärer (Socialstyrelsen 2013b).

Utifrån nyinstitutionell teori betraktas professionalitet som någonting som skapar osäkerhet för socialarbetare i människobehandlade organisationer och det är en central aspekt att hantera det korrekt, eftersom organisationen vinner legitimitet genom att motsvara omgivningens förväntningar (Ponnert, 2013). Legitimitet är enligt denna teoribildning är, som jag påpekar i avsnitt 3.3 nedan, avgörande för organisationens överlevnad och handlingsutrymme. Viss osäkerhet kan förekomma i institutionaliseringsprocessen av beslutsfattare när socialtjänsten har den största makten i egenskap av uppdragsgivare (ibid.). Vissa kvinnojourers ökande grad av professionalisering kan ses som ett sätt att leva upp till socialtjänstens krav på verksamhetens kvalitet för att kommunen ska vara beredd att ingå avtal med kvinnojouren, eftersom det till syvende och sist är kommunen som ska följa upp att insatserna håller god kvalitet, oavsett vem som utför insatsen (prop. 2005/06:115: 118).⁵ Men hur ska vi se den här osäkerheten – som en uttryck för professionalitet, moralisk osäkerhet eller osäkerhet i yrkesrollen? Osäkerhet i professionalitet handlar om bedömningsfas medan den moraliska är i beslutsfas och den tredje är permanent osäkerhet (Ponnert 2013: 52–53).

4.2 Samverkan mellan organisationer och professioner

Samverkan innebär enligt Socialstyrelsen (2007: 11) att ”någon eller några tillför sina specifika resurser, kompetenser och/eller kunskaper till en uppgift som man gemensamt har att genomföra”. Rättssociologen Susanna Johansson (2011: 70) menar i sin avhandling att samverkan är en ”trend” i välfärdssamhället: samverkan lyfts fram av politiker och andra aktörer som en lösning till följd av problem som uppstår i kölvattnet av välfärdssamhällets ökade specialisering och fragmentering. Det är därför ingen tillfällighet att tillsynsmyndigheten IVO (2014: 5) i en rapport om våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld i nära relationer, rekommenderar kommunerna att ”utveckla samverkan såväl inom kommunen som med andra myndigheter och aktörer”. Johansson (2011) kopplar även ihop samverkanstrenden med organisationernas ökade grad av professionalisering:

Parallellt har organisationerna professionaliserats vilket inneburit att allt fler yrkesgrupper är engagerade i välfärdsproduktionen. Följderna av fragmenteringen, som inkluderar en uppsplittning i olika välfärdsområden och inbördes självständiga/autonoma servicegivare, beskrivs vara

---

⁵ Den refererade propositionen avser äldreomsorg, men detta resonemang kan enligt min mening appliceras även på andra verksamheter där socialtjänsten har ett huvudansvar.

bristande helhetssyn och risker för att klienter hamnar mellan stolarna eller i rundgång mellan organisationer. (Johansson 2011: 77)

Professionerna och en splittrat välfärdssystem kan således uppfatta den aktuella målgruppens behov olika utifrån de regelverk som varje organisation utgår från. ”Samverkan ska då kunna utvärderas i termer av sin effektivitet, som ett medel och inte ett mål i sig, inte i termer av sitt värdeinnehåll utan i termer av sin effektivitet i relation till uppställda mål”, är en av Johanssons (2011: 73) slutsatser.

Johansson (2011: 80) pekar på distinktionen mellan formell och informell samverkan utifrån en utvärdering om samverkan i barnavårdsarbete som professorn i socialt arbete Ulla Pettersson gjorde 1999: ”... där formell samverkan fokuserar på strukturella faktorer som exempelvis hur många som deltar i samverkan, och den sociala kontext inom vilken samverkan sker, medan informell samverkan har ett psykologiskt och känslomässigt innehåll och handlar om värderingar, uppfattad status och legitimitet”.

Samverkan kan också betraktas utifrån andra utgångspunkter, vilket innebär att samverkansbegreppet inte är entydigt utan innehåller många olika dimensioner, exempelvis olika grad av samarbete och samverkan (Westrin 1986) – alltifrån koordination till integration. Utanför alla former av samarbete/samverkan är naturligtvis icke-samarbete, vilket Westrin benämner separation, vilket antyder en förskjutning från någon grad av existerande samarbete/samverkan till ett obefintligt ”nollstadium” (ibid.: 284). Koordination är en form av samordning mellan olika aktörer. ”I sin enklaste form kan detta betecknas som en enkel additiv samordning, t.ex. att socialsekreteraren remitterar en patient till distriktsläkaren som sedan adderar sina insatser till vad socialsekreteraren gjort utan att det finns något egentligt närmare samarbete dem emellan” (ibid.). Nästa nivå är kollaboration som innebär att olika professioner verkar inom sina respektive ansvarsområden men i vissa specifika frågor finns dock ett närmare samarbete, vilket Westrin benämner integrativt samarbete. ”Kännetecknande för detta är att man gemensamt stöter och blöter problemen, man träffas och diskuterar ett fall eller har på något annat sätt en återföring till den andra partnern av vad man kommer fram till”, skriver Westrin (1986: 284). Integration innebär att verksamheten integreras med en annan, ”sammansmältning” för att använda Westrins ord. ”I sina mer uttalade former innebär detta att man delar på de flesta uppgifter”, noterar Westrin. Grape (2006) hävdar att framgångsrik samverkan är

kopplad till en hög grad av integration. Ovannämnda samverkansmodell kan illustreras i följande figur:

SEPARATION

(ICKE SAMARBETE)

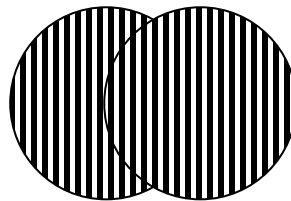
KOORDINATION

(SAMORDNING)

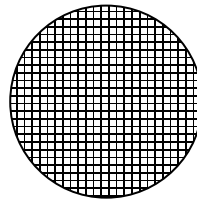
KOLLABORATION

(SAMVERKAN)

INTEGRATION

(SAMMANSMÄLNING)

KONSULTATION

(SAMRÅD)

Källa: Westrin 1986: 283.

Utifrån ett strukturellt perspektiv kan samordning vara antingen vertikal eller lateral. Den vertikala samordningen kännetecknas av en kontroll från chefernas sida visavi sina medarbetare genom olika makttekniker, medan lateral samordning är mindre formell och mer flexibel och används när vertikal samordningen inte fungerar (Bolman & Deal 2013). Det förekommer att socialtjänsten och kvinnojourer snarare använder sig av en lateral samordning på en individuell nivå men när detta inte fungerar kan samordningen återgå till en vertikal nivå.

En annan aspekt på samverkan när olika myndigheter samverkar med andra organisationer, exempelvis socialtjänsten med kvinnojourer, är att det finns en risk för att brukarnas medverkan negligeras. *Risken* med samverkan är nämligen enligt Johansson (2011:77) att samverkan traditionellt enbart utgår från aktörernas behov och att brukarperspektivet är frånvarande. Johansson hänvisar till den norska forskaren Elisabeth Willumsen som har pekat på att "brukarnas roll är avgörande för att få till stånd ändamålsenliga och anpassade tjänster, vilket förutsätter en organisation som är flexibel och som kan ändra struktur när det är nödvändigt" (ibid.: 77). Teoribildningen om samverkan har i varje fall fram till nu inte sett brukarmedverkan som en integrerad del av organisationernas samverkan.

Utifrån nyinstitutionell teori betraktas organisationer som sociala konstruktioner och samverkan beskrivs här som att olika aktörer samlas ihop för att ta ansvar på ett visst område och målgrupp och föra vidare insatser i just den problematiken. Men utifrån en nyinstitutionell teori samverka kan vara en sort av konkurrens om position och pengar mellan de olika aktörer som samverkar. Det handlar också om kampen att vinna fördelar (Johansson 2013: 101–102).

4.3 Organisationens legitimitet

Både socialtjänsten och kvinnojourer är exempel på så kallade människobehandlande organisationer, som enligt Hasenfeld (1983: 1) har två kännetecknande drag vilka skiljer dem från andra typer av byråkratiska organisationer:

För det första arbetar de direkt med och påverkar människor vars egenskaper de försöker forma. Människor utgör på ett sätt deras "råmaterial". För det andra är deras uppgift – vilket således motiverar förekomsten av dem – att värna och främja välfärden för de människor som är i behov av hjälp.

Människobehandlande organisationer är ”tätt kopplat till omvärlden, eller den miljö som de befinner sig i” (Hollertz 2010: 60), vilket också innebär att de är beroende av omgivningen legitimitet för att ”överleva”. För en kvinnojour är omgivningen av olika slag: ”intagna”, uppdragsgivare (socialtjänst), medier, den breda allmänheten, andra kvinnojouurer som anses vara framgångsrika. Om ett organisatoriskt fält präglas av osäkerhet, så menar de båda forskarna DiMaggio och Powell (1983) att organisationer inom detta fält tenderar att imitera de organisationer som upplevs som framgångsrika och som man vill jämföras med för att därigenom uppnå en högre grad av legitimitet hos omgivningen, så kallad mimetisk isomorfism. Ett annat sätt att framstå som framgångsrik är att tillämpa *creaming* som innebär att organisationen medvetet väljer bort ”svåra” fall. Som framgår av kapitel 2 kan man med visst fog hävda att samtliga tre undersökta jourer tillämpar denna metod genom att inte ta emot aktivt missbrukande kvinnor. Organisationens legitimitet hos omgivningen är dock inte statisk, utan kan urholkas till följd av händelser som minskar tilltron till organisationen (Hollertz 2010: 62).

5. Metod och metodologiska överväganden

I det här kapitlet redogör jag bl.a. för mitt val av metod, urvalsprocessen, undersökningens tillförlitlighet och forskningsetiska överväganden.

5.1 Val av forsknings- och intervjumetod

Vad är metod?, frågar sig Alvesson och Deetz (2000: 10–11). Deras svar är att metod i första hand är en reflekterande verksamhet där dessa frågor inte utgör en avgränsad del av ett forskningsprojekt, utan istället är ”en dimension som genomsyrar den” (ibid.: 11). Jag tolkar detta som att det är väsentligt att det finns en röd tråd som genomsyrar alla delar av en vetenskaplig undersökning – alltifrån problemformulering till resultat och analys. Det innebär att jag inte har betraktat innehållet i metodkapitlet som statiskt, utan som föränderligt under forskningsprocessen.

Med utgångspunkt från undersökningens syfte och frågeställningar har jag använt kvalitativ metod, eftersom forskningsfrågans fokus är att explorativt studera forsknings personernas upplevelser, intentioner, erfarenheter och uppfattningar om bl.a. kvinnojourens roll och samarbetet mellan socialtjänst och kvinnojour (Ahrne & Svensson 2011: 12). Inom ramen för kvalitativ metod har sedan gjort semistrukturerade intervjuer, vilka till sin karaktär är samtalsliknande även om de utgår från en intervjuguide med på förhand formulerade frågor. Denna typ av intervju gör hela intervjuprocessen mer flexibel (Bryman 2011: 415), eftersom forskaren här har möjlighet att t.ex. ställa följdfrågor vilket gör att informanten kan förmedla mer nyanserade och reflekterande svar än om inga följdfrågor hade ställts. Kvalitativa intervjuer förordas allmänt sett av bl.a. feministiska forskare (enligt Bryman 2011: 438) – och vi kan anta att man bl.a. avser semistrukturerade intervjuer – eftersom denna typ av intervju anses kunna skapa tillit och förtroende mellan forskare och intervjuperson, skapa ömsesidighet och en icke-hierarkisk relation.

Enligt Alvesson och Deetz (2000:138) kan en av begränsningarna med intervjumetoden vara att undersökningens personens identitet inte är stabil över tid. En annan begränsning är hur forskaren förhåller sig till sin egen identitet som intervjuare. Det kan finnas en skillnad på vem man intervjuar om det är ”chef, anställd, kvinna, 40-åring, ekonom, invandrare, moder, religiös” (2000:139). I mitt fall var alla respondenter kvinnor och detta speglar att studien inte är

könsneutral. Vidare ifrågasätter Alvesson och Deetz (2000:216) om man verkligen kan läsa av undersökningspersoners erfarenhet, känslor, observationer och värdering genom språkbruket. Eftersom intervjupersonernas utsagor är kontextberoende kan vissa av intervjupersonerna välja en mer försiktig hållning när denne uttalar sig om t.ex. sin chef eller den egna organisationen.

5.2 Urval och urvalsprocess

För att besvara mina frågeställningar kontaktade jag personal på kvinnojour och socialsekreterare som handlägger frågor om våldsutsatta kvinnor och deras barn. Sammanlagt ingår i undersökningen informanter från tre kommuner i södra Sverige: vardera en från kvinnojouren och socialtjänsten. Jag har valt mer än en kommun för att kunna få en mer övergripande förståelse för olika sätt att se på samverkans betydelse och konsekvenser för kvinnojourerna. Urvalet av de aktuella kommunerna beror på en rad samverkande faktorer, som exempelvis geografiskt avstånd, min egen kännedom om kommunerna och aktörernas vilja och intresse att låta sig intervjuas. Dessa faktorer förklarar också varför det inte har varit möjligt att få access till större kommuner.

Kommunernas storlek framgår av kapitel 2 – befolkningen i de tre kommunerna varierade mellan 30 000 och 130 000 invånare. Utgångspunkten var att genomföra intervjuer även i större kommuner men på grund av jourernas arbetsbelastning var detta inte möjligt. Jag valde bort en kommunal kvinnojour eftersom jag enbart ville intervjua ideella jourer. Intervjuerna genomfördes på respektive arbetsplats med undantag för två som utfördes per telefon på grund av tidsbrist från informanternas sida. Syftet med att intervjua både socialtjänsten och kvinnojouren i tre olika kommuner är att kontrastera olika perspektiv och ”för att undersöka om skillnaderna mellan miljöerna ger upphov till olika resultat” (Ahrne & Svensson 2013: 24). Jag har valt att anonymisera kommunerna och benämna dem för A, B och C. Likaså har jag anonymiserat respondenterna genom att benämna dem KJ1, 2, 3 och S1, 2, 3.

Rekryteringen av informanterna inleddes genom att jag började ta del av dåvarande SKR:s hemsida (fr.o.m. 2015: Unizon) för att se i vilka kommuner det fanns kvinnojourer i södra Sverige, eftersom det inte är en självklarhet att det finns en kvinnojour i varje kommun. Urvalsprincipen var således att kontakta kvinnojourer, inte så kallade tjejjourer som också finns som medlemmar i såväl Roks som dåvarande SKR. Samtidigt tog jag kontakt med socialtjans-

ten när det var redan bestämt att jag skulle intervjuva företrädare för kvinnojouren i den aktuella kommunen. Kvinnojouren var här behjälplig genom att tipsa mig om en samordnare i socialtjänsten som de redan hade en etablerad kontakt med. En tjänsteman på socialtjänsten har jag sökt själv genom kommunens hemsida medan övriga två kontaktades via tips från berörda kvinnojourer. Ingen i chefsposition var inblandad i själva rekryteringen av informanterna.

Efter dessa kontakter fick jag per telefon återkomma för att få besked om socialtjänstens deltagande i undersökningen, då de först vill stämma av med övriga kollegor. För min del var arbetet med att komma i kontakt med potentiella respondenter trots allt inte något större problem. Vissa var redan från början intresserade av att ingå i undersökningen medan andra var mer tveksamma och behövde bli mer övertygade om att delta.

Jag har valt att använda mig av ett målrationellt urval som kännetecknas av att forskaren gör sitt urval utifrån forskningspersoner som bedöms vara relevanta för studiens problemformulering (Bryman 2011: 434). Detta målinriktade urval baseras alltså på strategiska överväganden. Det är t.ex. inte alla socialsekreterare inom individ- och familjeomsorgen som är potentiellt intressanta att rekrytera som forskningspersoner, utan enbart de som handlägger ärenden om våldsutsatta kvinnor och som har kontakt med kvinnojourer i dessa frågor.

Informationsbrev till respondenterna skickades ut i samband med att plats och datum hade bestämts för intervjun (bilaga 1) i vilket det hänvisades till vissa av Vetenskapsrådets forskningsetiska principer.

5.3 Tillvägagångssätt

Som grund för intervjuerna utformades tematiskt upplagda intervjuguides, en vardera för kvinnojouren respektive socialtjänsten (bilagor 2–3). Intervjuguiderna bygger på en operationalisering av undersökningens övergripande frågeställningar, och har konstruerats för att fånga aktörernas syn på samverkan, jourernas legitimitet och deras professionalitet, samt socialtjänstens syn på jourernas verksamhet. Fyra av sex intervjuer genomfördes på respondenternas respektive arbetsplats. I två fall intervjuade jag socialsekreterarna per telefon på grund av att de ansåg sig vara alltför arbetsbelastade för att ha tid att träffa mig. Deras bedömning måste rimligtvis vara att en telefonintervju skulle ta mindre tid i anspråk än en intervju ansikte-mot-ansikte. Intervjuerna spelades in på en diktafon för att sedan kunna transkriberas.

Intervjuerna beräknades ta cirka 50 minuter vilket också framgick av informationsbrevet. I verkligheten var spannet 28–49 minuter. Intervjuerna med företrädarna för kvinnojouren pågick längre tid än med socialsekreterarna, vilket kan förklaras med att fokuseringen i studien är just kvinnojourernas verksamhet. Telefonintervjuernas längd var på 28 respektive 30 minuter.

Stämningen under intervjuerna var avslappnad, även om det kanske fanns en viss osäkerhet eftersom jag var en ny bekantskap för dem. En av informanterna ville ha intervjufrågorna (intervjuguiden) i förväg vilket gjorde att jag ställdes inför ett visst dilemma, men i samråd med handledare förklarade jag att vi inte brukar skicka ut intervjufrågorna före intervjun. Detta skulle kunna påverka studiens realitet, eftersom det då hade varit osäkert *vem* som hade formulerat svaren på frågorna – respondenten eller någon annan. Under flera intervjuer på kvinnojourerna blev vi avbrutna av en dörrklocka och av barn som pratade eller telefoner som ringde, men det var inga större bekymmer eftersom vi strax därefter kunde återgå till själva intervjuen. Vissa frågor i intervjuguiden gav upphov till vissa oklarheter men dessa redades ut under själva intervjuen.

5.4 Min förförståelse för ämnet

När det gäller förförståelse vill jag inledningsvis klargöra att jag inte har eller har varit engagerad som medlem i någon kvinnojour, och har därför inte någon förutfattad mening vad gäller frågan om samverkan mellan kvinnojour och socialtjänst. Jag utgår dock från ett feministiskt perspektiv där jämlikhet mellan män och kvinnor är centralt. Den senare frågan har följt mig sedan min barndom och detsamma gäller kvinnors utsatta position. Mitt intresse för den ideella sektorn kan förklaras med att frivilligorganisationer även i ett välfärdssamhälle som Sverige har en stark ställning och att utsatta kvinnor kan tänkas ha en större tillit till icke-myndighetsutövande organisationer. Mot den bakgrunden är det meningsfullt att undersöka hur kvinnojourerna samverkar med socialtjänsten, trots att det sker från två olika utgångspunkter.

5.5 Bearbetning och analys

Efter att först ha lyssnat igenom intervjuerna började jag sedan transkribera dem. Jag transkriberade ordagrant med suckar, pauser, upprepningar, avbrutna meningar, grammatiska fel och till och med ord som var särskilt betonade av informanterna i intervju. Efter de första två

transkriberingarna ansåg jag dock markeringen av särskilt betonade ord inte behövdes. Jag gjorde en första ”grovtranskribering” som jag sedan finslipade vid en ny genomlysning.

Efter transkriberingen har jag kodat, sorterat, reducerat och argumenterat (Ahrne & Svensson 2013). Det finns en skillnad mellan data och empiriskt material. Data är enbart kopplad till själva intervjun medan empiriskt material ”kan ses som det avgränsade material som sedan kommer att analyseras” (Ahrne & Svensson 2013: 25). Med att koda menar jag att gå in i intervjuutskriften utan att tolka, och därefter upprepa genomläsningen och göra reflekterande anteckningar. Därefter skapade jag ett nyckelord ”över termer som bidrar till den tolkning och den teoretisering som görs på grundval av data” (Bryman 2011: 525). Jag var noga med att välja koder utifrån ett tema som är relevant för studien. Koderna ska även kunna vara applicerbara på vald teori. För att kunna använda koderna på ett lämpligt sätt avsatte jag i analysdelen tid till reflektion. Koderna kan visa på gemensamma attityder hos samtliga informanter. Dessa koder har i slutändan kunnat knytas samman och motiveras med hjälp av vald teori och tidigare forskning. ”Ett argument är ett resonemang eller en uppsättning påståenden som syftar till att övertyga” (Ahrne & Svensson 2011: 206). Så skapas en analys utifrån empirin och befintlig teori och tidigare forskning. Ahrne & Svensson (2011) skriver att man redan under intervjuerna och i samband med transkriberingen gör en inledande analys av materialet.

Det empiriska materialet disciplinerar och sätter gränserna för analysen och det är därför viktigt ”att tydliggöra kopplingen mellan analys och den empiriskt material” (Ahrne & Svensson 2013: 25). Jag har använt mig av en tematisk analys som kännetecknas av olika kriterier. För att kunna skapa ett tema ska man enligt Ryan och Bernard (2003) beakta repetitioner och lokala typologier eller kategorier, övergångar, teorirelaterat material, likheter och skillnader (Bryman 2011: 529).

5.6 Undersökningens tillförlitlighet

Bryman (2011) hänvisar i sin metodbok till de amerikanska metodforskarna Lincoln och Guba som i mitten av 1980-talet konstruerade en alternativ modell till det traditionella begreppsparat validitet och reliabilitet, eftersom det senare ansågs vara alltför positivistiskt laddat och inte fullt ut kunde användas i kvalitativ metod. Det övergripande begreppet Lin-

coln och Guba lanserade var ”tillförlitlighet” bestående av fem delkriterier: trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet, autenticitet (äkthet)⁶ och konfirmering (ibid.: 354, 356–357).

Med *trovärdighet* menar Bryman hur pass accepterad beskrivningen av en social verklighet (i form av t.ex. observationer) är för exempelvis andra forskare. Detta kriterium motsvarar vad som brukar benämnas för intern validitet (Bryman 2011: 352, 354). Jag anser att min studie är trovärdig genom att den tar sikte på tre olika kommuner, om än inom ett geografiskt begränsat område. Trovärdigheten hade dock blivit högre om det funnits tid och möjlighet att även inkludera jourer och socialtjänsten i en storstad och i mindre kommuner och därmed kunna utgå från en vidare kontext.

Överförbarhet handlar om resultaten håller i en ”annan kontext eller situation, eller i samma kontext vid en senare tidspunkt” (Bryman 2011: 355), och kan sägas motsvara extern validitet. Undersökningens resultat är inte statistiskt generaliserbara men kan i analytiskt hänseende vara det (Kvale & Brinkmann 2014), dvs. resultatet kan även ha relevans i en annan kontext som rör förhållandet mellan socialtjänst och ideella organisationer.

Pålitlighet innebär ”att man säkerställer att det skapas en fullständig och tillgänglig redogörelse av alla faser av forskningsprocessen, problemformulering, val av undersökningspersoner, fältanteckningar, intervjuutskrifter, beslut rörande analysen av data och så vidare” (Bryman 2011: 355). Min undersökning svarar mot detta kriterium, eftersom jag har utförligt har redogjort för samtliga dessa delar i uppsatsen. Pålitligheten, som kan sägas motsvara reliabilitet, stärks också av att jag har spelat in spelat in och ordagrant transkriberat samtliga intervjuer, vilket gör att underlaget för tolkning och analys bygger på en fast grund.

Konfirmering innebär enligt Bryman (2011: 355–356) att forskaren agerar ”i god tro” när det gäller att dra slutsatser av de resultat som framträder i studien. Det ska finnas en koppling mellan resultat och slutsatser. Genom kontinuerlig handledning under forskningsprocessen har uppsatsens olika delar granskats av min handledare, och därmed anser jag att slutsatserna vilar på en solid grund.

---

⁶ Detta femte kriterium tillkom 1994.

5.7 Forskningsetiska överväganden

Min undersökning baseras på kvalitativa intervjuer med personal vid kvinnojourer och socialsekreterare inom socialtjänsten, varför brukarna inte själva har varit föremål för studien.

Forskningsetiska dilemman som kan uppkomma gäller enbart personal inom dessa organisationer.

Jag har följt Vetenskapsrådets (u.å.) forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Enligt *informationskravet* ska den som intervjuas informeras om studiens syfte och även upplysas om att dennes medverkan är frivillig och att han eller hon kan avbryta intervjun när som helst utan att behöva motivera detta (ibid.: 7), vilket har skett såväl muntligt som i informationsbrevet. Enligt *samtyckeskravet* ska de som är med i studien ha samtyckt till det, vilket de har gjort genom ett så kallat informerat samtycke – de har informerats om förutsättningarna att delta i undersökningen både muntligt och skriftligt och har därefter accepterat att låta sig intervjuas. *Konfidentialitetskravet* uppfylls genom att jag har anonymiserat både kommunerna i vilka intervjuerna har genomförts och de personer som har intervjuats; de senare har tilldelats fiktiva namn. Alla ljudfiler och intervjuutskrifts kommer att förstöras efter det uppsatsen har examinerats och godkänts. *Nyttjandekravet* innebär att forskaren inte ska använda sin empiri i andra sammanhang och på annat sätt än vad som utlovats till respondenterna. Som framhållits kommer empirin att förstöras vilket förhindrar att materialet återanvänds på ett oetiskt sätt.

6. Resultat och analys

I detta kapitel kommer jag att redogöra resultat och analys av det empiriska materialet. Jag återger citat från intervjuerna med företrädarna för kvinnojourerna och socialtjänsten för att informanterna ska kunna komma till tals och för att läsaren ska kunna göra egna tolkningen av vissa utsagor. Informanterna och kommunerna har som framgår av metodkapitlet anonymiserats och getts följande koder:

Kommun A

Kvinnourens företrädare = KJ1

Socialsekreterare = S1

Kommun B

Kvinnourens företrädare = KJ2

Socialsekreterare = S2

Kommun C

Kvinnourens företrädare = KJ3

Socialsekreterare = S3

6.1 Kvinnojour som ett alternativ eller ett komplement till välfärdsstatens insatser

Enligt Johansson (2001) ska ideella organisationer vara ett komplement och inte ett alternativ till välfärdsstaten. Men denna undersökning visar att kvinnojourernas roll varierar i kommunerna A–C. I kommun A driver socialtjänsten inga egna boenden, utan våldsutsatta kvinnor som har behov av skyddat boende hänvisas till kvinnojouren i kommunen (se vidare kapitel 2). Informanterna från socialtjänsten och kvinnojouren ger båda inledningsvis uttryck för att kvinnojurens ändå är att se som ett komplement till den kommunens verksamhet. Senare hävdar dock socialsekreteraren att: ”Det ju en komplettering kan man säga. Vi har ju ett behov, vi är beroende av dem eftersom vi inte har ett skyddat boende” (S1). Även jurens företrädare i samma kommun tycks omedvetet ändra sin berättelse genom att hon först anser att jouren är ett komplement till socialtjänsten, men senare i intervjun framkommer att jurens verksamhet i kommun i själva verket är det enda alternativet som finns för våldsutsatta i kommun A:

Socialförvaltning har ju inget annat boende, utan det blir det här eller på annat ställe, någon annan kommun, någon annan kvinnojour. Andra kommuner kan det vara lättare med, de kanske har jour-

lägenheter och så men [kommun A] har så ont om lägenheter. Så de har inga tomma som står och väntar. (KJ1).

Kvinnojouren i kommun A utför en uppgift på uppdrag av kommunen, socialnämnden, och har samtidigt monopol som utförare eftersom det inte råder något konkurrensförhållande, vare sig gentemot kommunen eller också någon annan ideell organisation. Därför kan man fråga sig varför både jourens företrädare och socialsekreteraren inledningsvis framställer kvinnojouren som ett *komplement* till kommunens verksamhet när så inte är fallet. Ett tänkbart svar är att båda parterna är påverkade av den dominerande synen (diskursen) på den ideella sektorns roll och funktion, att man först långt senare redovisar en bild av det faktiska förhållandet i kommunen, och utan att man tycks ha varit medvetna om ”felsägningarna”.

När det gäller kvinnojouren i kommun A finns ytterligare en aspekt som klart tyder på att verksamheten *inte* är ett komplement till kommunens verksamhet. I intervjun med jourföreträdaren framkommer nämligen att jouren till skillnad från övriga två i undersökningen – och till skillnad från flertalet i landet som helhet (Socialstyrelsen 2013b) – inte längre anlitar volontärer på sitt skyddade boende. KJ1:s uppfattning är därför att jouren är ”mer professionell än ideell”, en utveckling som jouren tycks ha eftersträvat. Hon uttrycker sig så här:

Det finns en annan sida av myntet. Jag brukar säga så här: jag förstår inte ... en kvinnoboende i staden då tycker jag att kommunen ska starta, inte ideella. Utan nu vi har ju funnits sedan 1981 så vi har jobbat upp så vi är ju mer professionella än ideella, men jag ser en fördel med detta. (KJ1)

Samma åsikt beskrivs även av Enander, Holmberg och Lindgren (2014) när Unizons strävar efter professionalisering och det finns en spänningen mellan rörelsens ideella identitet och anställdas professionalism. Jouren i kommun A är visserligen en ideell förening men eftersom det enbart finns anställda inom det skyddade boendet är den ideella identiteten svag. Vad som är paradoxalt är alltså att jouren när det gäller frågan om professionalitet medvetet vill *efterlikna* en professionell organisation som socialtjänsten och därför har velat ”sudda ut” bilden av en ideell organisation som är beroende av frivillig arbetskraft. Det faktum att det inte finns volontärer i jouren i kommun A kan bero på att respondenten ser på volontärer som ”opålitliga”, eftersom de kan äventyra verksamhetens personalmässiga kontinuitet vilket också kan påverka den långsiktiga planeringen på ett negativt sätt, vilket Enander, Holmberg och Lindgren (2014: 146) nämner i sin bok. Detta beskriver KJ1 på följande vis:

Vi har inte det längre [ideella] för att dels för att det var svårt att få en kontinuitet, för att kunde, den ideella kunde säga det kan inte jag. Nähä, nu står vi här. Vi tyckte inte att det var bra och samtidigt var det så de som alla de som var ideella hade inte den kompetens som vi tyckte att de behövde. Jag tycker att det är bra med ideellt arbete i vissa organisationer, men inte här, för här handlar det om små barn och de måste vi vara rädda om och ge rätt stöd. Så vi har inte det. Där är vi lite unika. De flesta kvinnojourer har ideella, det är upp till varje jour men vi har inte det.

Jourföreträdaren i kommun B ger däremot uttryck för en helt annan uppfattning när hon förklarar att jouden ”både är ett alternativ och en komplettering” (KJ2). I denna kommun driver såväl jouden som socialnämnden boendeverksamheter. I det avseendet kan man utifrån kvinnojourens perspektiv se den egna verksamheten som både ett alternativ och komplement.

Socialekreteraren i samma kommun beskriver för sin del kvinnojouren som:

... ofta ett komplement liksom det är ju kvinnojouren, är ju en ideell verksamhet att ta in. Det drivs det annorlunda kanske än vad kommunen har möjligheten till. Att ha mer ideella som kan vara ett stöd, ett ytterligare stöd än vad kommunen kan erbjuda. (...) Sedan, det kan också vara verksamheter som är mer öppna verksamheter, får träffa andra och så som man kan använda sig av kvinnor som är inte placerade där. (S2)

Detta resonemang påminner om kvinnofridspropositionens skrivning om att jouden kan liknas vid en ”frizon” och ”hjälp till självhjälp” (prop. 1997/98:55: 60).

I kommun C anser informanten från kvinnojouren att denna verksamhet är det enda tillgängliga alternativet:

... eftersom nästan alla skyddade boende är ju ideella kvinnojourer. Där är ju några privata aktörer och där är ett par kommunala men kvinnojourerna står ju för majoritet av allt skyddad boende och nästan allt förebyggande arbete. (KJ3)

Socialekreteraren i samma kommun kommenterar inte denna aspekt i intervjun (S3).

Som vi kan se ovan har de kvinnojourer som har funnits under lång tid en högre grad av professionalisering och identifierar sig i större utsträckning med socialtjänsten, vilket gör att den ideella identiteten är svag – något som gör att deras roll som komplement till socialtjänsten

kan ifrågasättas. Det finns en kvalitativ skillnad mellan etablerade och nya kvinnojourer eftersom de senare tenderar att ha fler volontärer än etablerade jourer (prop. 2013/14:1).

6.2 Kvinnojourens självständighet gentemot socialtjänsten

Jourföreträdaren i kommun A anser att kvinnojouren är självständig i förhållande till kommunen (socialtjänsten) och att man har ett stort handlingsutrymme att agera på egen hand till skillnad från socialtjänsten som är låst av sitt regelverk (KJ1). Informanten påpekar också att jouren inte upplever någon ”konkurrens”, eftersom socialtjänsten ”har inget annat boende utan det är vi som är deras boende” (KJ1). Som framgår under avsnitt 6.1 hävdar KJ1 samtidigt, att jouren är ett komplement till kommunens egen verksamhet, även om denna jourföreträdare senare klargör det uppenbara – att jouren har en monopolsituation i kommun A vad gäller möjligheten att erbjuda skyddat boende till våldsutsatta kvinnor. Monopolställningen till trots anser socialsekreteraren i samma kommun att:

Kvinnojourerna de är inte så självständiga längre på det sättet att för att kvinnan ska bo på en kvinnojour så måste kvinnojouren få betalt för den här kvinnan och det är ju socialtjänsten som betalar. (S1)

Socialsekreteraren pekar på, enligt hennes uppfattning, jourens starka ekonomiska beroende av socialtjänsten då det är kommunen som ”betalar för det, så har du ingen köpare kan du inte sälja något till dom” (S1). Å andra sidan tycks socialsekreteraren bortse från att socialtjänsten *inte kan avstå* från att anlita kvinnojouren till följd av nämndens skyldighet att aktivt bistå våldsutsatta kvinnor (5 kap. 11 § SoL andra stycket). Jouren är med andra ord ekonomiskt beroende av kommunen, men på grund av sin monopolställning har jouren samtidigt ett stort handlingsutrymme gentemot socialtjänsten.

I kommun B framhåller respondenten från kvinnojouren att man till skillnad från socialtjänsten inte är en myndighet och därför ”kan påverka rätt så mycket själv så därför är vi självständiga” (KJ2). Socialsekreteraren i samma kommun tycker att jouren även fortsättningsvis skall vara självständig:

Jag tycker att kvinnojouren är ett jättebra komplement till socialtjänsten och bör liksom få blir självständiga så att säga, att kommunen ska satsa på sina egna. Se till att de ska satsa pengar på sina egna kommunala verksamheter så att de har hög kvalitet och liksom bedriva ett professionellt

arbete med våldsutsatta, våldsutövaren och barn och hela familjen så att säga. Och sedan att kvinnojouren är ett komplement till här det. Det kan man få detta som man behöver som kanske inte kommunen kan erbjuda. Det beror på vilka kommuner tar sitt ansvar och liksom bara inte lägga över den ideella det här arbetet. (S2)

Även informanten från jouren i kommun C poängterar vikten av att jouren måste vara självständig med vilket hon avser att kommunen ”inte kan styra vårt jobb för vi ska kunna liksom vara opinionsbildande och ifrågasätta vilka resurser de lägger ner” (KJ3). Informanten lyfter här fram jourens mer avantgardistiska uppgift som frivillig organisation: att aktivt bilda opinion och att svara för förebyggande arbete via olika typer av informationsåtgärder. Till skillnad från vad som slutgiltigt framkommer i intervjun med socialsekreteraren i kommun A anser kollegan i kommun C att kvinnojouren inte är särskilt beroende av den egna kommunen ”utan de är mer beroende av andra” (S3), vilket tyder på att den jouren i kommun C framför allt tar emot kvinnor från *andra* kommuner än som är hemmahörande i kommun C.

6.3 Samverkan – möjligheter och begränsningar

Samverkan mellan socialtjänsten och kvinnojour är viktigt för att dessa organisationer kunna genomföra ett kvalitativt arbete med de våldsutsatta kvinnorna och deras barn, men också för att kvinnojouren ska kunna få legitimitet för sin verksamhet. I ett läge när en kvinnojour utför uppgifter på uppdrag av kommunen förutsätter detta en nära samverkan mellan parterna, något som också betonas i Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter SOSFS 2014:4. ”Samarbete mellan socialnämnden och skyddade boenden är”, skriver Socialstyrelsen (2013a: 63), ”avgörande för att den skyddssökandes behov ska kunna tillgodoses. (...) Om samarbetet fungerar i vardagen kommer det de våldsutsatta kvinnorna och deras barn tillgodo”.

Respondenten för kvinnojouren i kommun A anser att samverkan med socialtjänsten i den egna kommunen fungerar ”jättebra” (KJ1), medan det är svårare med andra kommuner om de inte har någon särskild avdelad samordnare i frågor som rör våld i nära relationer. Ett annat hinder på en individuell nivå i samverkan beskriver informanten från jouren i kommun C: personalbyten inom socialtjänsten försvårar samverkan eftersom man då måste börja bygga upp en kontakt med en ny socialsekreterare. Personalomsättning beskrivs som ett hinder i samverkan även av Björck (2014: 122). Samverkan i praktiken förutsätter enligt Björck att myndigheterna ser en fördel med att personalen utbildas tillsammans och att de påverkar innehål-

let i handlingsplaner och handböcker när det gäller arbetet med våld i nära relationer. Detta gynnar våldsutsatta kvinnor och därmed bidrar detta till kvinnojourens legitimitet.

Samverkan underlättas enligt socialsekreteraren i kommun B om det finns en ”gemensam värdegrund” kring problematiken (S2), men denna aspekt är hon ensam om att betona. Björck (2014: 120) påpekar att det är viktigt med en gemensam värdegrund för båda personalgrupperna och är enligt Björck en grundläggande förutsättning för samverkan. Detta innefattar förståelse för orsak, omfattning och konsekvenser som leder till lämpliga insatser för brottsoffer i samverkan. Jourföreträdaren i samma kommun lyfter istället fram behovet av konkreta åtgärder såsom återkommande planeringsmöten med socialtjänsten (KJ2).

KJ2 tycker att samverka är ”tillfredställande” med de socialtjänster från hela landet ”där man försöker hålla planeringsmöte och man stämmer av med varandra”. KJ3 tar också emot kvinnor från hela landet och samarbetet mellan jouren och socialtjänsten ser olika ut. I vissa fall planerar man tillsammans och i vissa fall hör den kommunala socialtjänsten aldrig av sig, trots att kommunen har placerat en kvinna på jouren. Dessa två exempel visar på olika grader av ”samarbete”: i den ena fallet en form av samordning mellan olika aktörer (koordination) medan det i det sistnämnda fallet handlar om vad Westrin (1986) benämner för ”separation” eller icke-samarbete (se också Johansson 2011: 81).

Myndigheter och organisationer brukar allmänt sett hänvisa till ”sekretess” som ett hinder för samverkan, trots att det i lagstiftningen (OSL) kan finnas sekretessbrytande regler eller att sekretess kan brytas genom samtycke från den person vars uppgifter omfattas av sekretessen, i det här fallet den våldsutsatta kvinnan. Sekretess beskrivs som ett hinder också av Björck (2014: 122), men det kan ifrågasättas om detta är ett reellt hinder eftersom kvinnan själv kan påverka dess omfattning.

KJ3 menar att jouren även försöker hjälpa till med att skaffa ett boende efter jourvistelsen och att hjälpa kvinnorna att ansöka om ekonomiskt bistånd, trots att dessa uppgifter åvilar socialtjänsten. Enligt företrädaren för kvinnouren är det ”lite jobbigt” när detta inte sköts från kommunens sida.

I kommun B anser socialsekreteraren att fördelen med att samverka är kunna nå ut till så många som möjligt, medan nackdelen är att kvinnojouren inte engagerar sig så mycket vad

gäller våldutövare. Denna kritik är närmast av strukturell art, då socialtjänsten ansåg att jouten bör ta ett helhetsgrepp på familjens situation. Socialsekreteraren för följande principiella resonemang om samarbetet när hon väljer att utgå från joutens perspektiv:

Sedan kan det ju vara lite olika där [på jouterna] om vad man har för synsätt på det, om man kommer från en traditionell kvinnojoursbakgrund. Man kan ha en mer radikal liksom syn på det och då tänker jag att det inte är lika vanligt längre. Det kan ju förstås vara att någonting man behöver prata om för att kunna ha bra samarbete om vad man har för syn på problematik på våldsutövarna och hur man ser på de bitarna. (S2)

Den radikala syn som S2 pratar om avser förmodligen jouterna tillhörande Roks där ett mer radikalfeministiskt synsätt existerar (Enander, Holmberg & Lindgren 2013). Som tidigare nämnts tillhör alla jouter i de tre undersökningskommunerna Unizon.

6.3.1 Individuell eller organisatorisk samverkan och inflytande

Samverkan på individnivå kännetecknas av en lateral samordning (Bolman & Deal 2013) som är mindre formell och används när den vertikala samordningen inte fungerar, men utgörs också av en informell samverkan som Johansson (2011: 80) beskriver i form av värderingar, status och legitimitet. Samtliga informanter vid både kvinnojourerna och socialtjänsten är överens om att "personkemin" är viktig för en fungerande samverkan. Enligt kvinnojourföreträdaren i kommun A kan personkemi beskrivas på följande sätt:

Det finns ju alltid kanske någon sur socialsekreterare eller någonstans. Ohh, nej inte hon eller han liksom. Så är det ju, det är liknade som du kommer till sjukvården. Nej, inte den doktorn och det kanske så att socialförvaltning tänker så om oss. Men henne? Ohh hon är så jobbig. Så kommer alltid vara. (KJ1)

Socialsekreteraren i kommun A tycker att det är lättare att samarbeta på individnivå med vilken man redan har en upparbetad relation med jämfört med om det är en ny kontakt (S1):

Så är det ju alltid äntligen. Men det klart att så har man ju träffats så har man kontakt sedan innan. Så är det alltid lättare att samarbeta. Alltså, det är alltid lättare när du vet, du har träffat personen och ni har, ni har pratat vid och ni har lärt känna varandra. Så är det alltid lättare än om det är vilt

främmande människor som du aldrig har träffat för då är man kanske lite mer reserverad om aldrig har, vet inte, vet vem man pratar med så. (S1)

Vid konflikter som rör samverkan finns det enligt respondenten på kvinnojouren i kommun A (KJ1) möjlighet ”att gå till chefen” (vid socialtjänsten) eller att som en sistahandsåtgärd göra en anmälan till Inspektionen för vård och omsorg (IVO), men det framgår inte om hon har behövt vidta en sådan åtgärd. Denna jour hade för övrigt själv erfarenhet av att IVO i en tillsynsrapport i juni 2013 hade riktat viss kritik mot jouren för att den saknade skriftliga rutiner om att rapportera missförhållanden enligt lex Sarah.⁷

Respondenten på kvinnojouren i kommun B påminner om att socialtjänsten gör flertalet placeringar på jourens skyddade boende, men samverkan med socialtjänsten kan se olika ut i skilda kommuner (KJ2). Kan det vara så att KJ2 är orolig för den insyn som socialtjänsten kan ställa krav på när en kvinna placeras på jourens boende och finansieras med dygnsavgift? Obalansen mellan socialtjänsten och jourer positioner kan vara ett resultat av finansieringsformen som gör att jourens handlingsutrymme har krympt.

Samtliga tre kvinnojouren anser att de har ett stort inflytande på socialtjänsten genom sin kunskap och kompetens. Det gäller särskilt i kommun B där jouren förvärvat spetskompetens i frågor med anknytning till hedersrelaterat problematik: ”Vi har en kompetens som kanske många myndigheter inte har, så vi kan erbjuda utbildningar, handledning i dessa frågor kring hedersrelaterat våld” (KJ2). Inflytandet förstärks således genom jourens specialkunskaper, vilket gör att den aktuella jouren i kommun B är efterfrågad av socialtjänsten även i andra kommuner. Detta ställer samtidigt krav på flexibilitet i mötet med flera olika kommuner (KJ2). Det kan vara en fördel för socialtjänsten att låta personalen utbildas i frågor om hedersrelaterat våld via den spetskompetens som kvinnojouren i kommun B besitter. Genom att tillhandahålla denna spetskompetens får jouren en viss prestige, legitimitet och inflytande i dessa frågor. Detta sammanfattas så här av jourföreträdaren i kommun A:

Ja, på sätt och vis har vi faktiskt det [inflytande] för att de vet att vi har ganska stor makt rent nationellt sett. Vi får, regeringen säger, Socialstyrelsen säger också att kvinnojournerna i Sverige

---

⁷ I ett beslut i oktober 2013 konstaterade IVO att jouren hade åtgärdat den påtalade bristen. Källhänvisning till IVO:s ärende kan inte göras eftersom jourens identitet då skulle avslöjas. IVO:s översyn skedde mot bakgrund av en samlad nationell tillsyn av socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevitnat våld, och där denna översyn också omfattade andra utförare än enbart den kommunala socialtjänsten. Slutrapporten från översynen finns publicerad i IVO (2014).

har den samlande kompetensen när det gäller mäns våld mot kvinnor. Vi kan det här, så någonstans har vi lite makt. (KJ1)

Jourföreträdaren i kommun B menar att det faktum att det är socialtjänsten som fattar de avgörande besluten runt den våldsutsatta kvinnan och hennes barn, kan leda till ”att det kan uppstå konflikter mellan boende och socialtjänsten och oss”. Jouren kan enligt henne ändå inte påverka ”så mycket”. Denna klara uppdelning mellan å ena sidan socialtjänsten som beslutfattare och å andra sida jouren som utförare, leder också till att jouren konsekvent kan hänvisa missnöjda boende till socialtjänsten, och därmed ställa sig utanför eventuella konflikter mellan boende och socialtjänsten. Men samtidigt antyder respondenten att jouren har en viss möjlighet att påverka i vissa ärenden. Underförstått verkar det som jouren i dessa frågor försöker påverka socialtjänsten i en viss riktning.

Det faktum att socialtjänsten till syvende och sista fattar det avgörande beslutet innebär att den boendes legitima krav på inflytande negligeras. Aktörernas behov och struktur är viktigt men för att kunna vara ett bra alternativ för brukare och för att det inte ska uppstå konflikter behövs enligt Susanna Johansson (2011:77) en viss grad av flexibilitet och förändring i struktur från båda parter. Vidare framgår, med Staffan Johanssons (2001) hänvisning till Elisabeth Willumsen, att det är ovanligt att det skapas t.ex. brukarråd när som i det här fallet socialtjänst samverkar med kvinnojour. Samverkan sker enbart mellan dessa parter. Detta innebär att en organiserad brukarmedverkan inte ingår som en naturlig del i samverkan.

Socialsekreteraren i kommun A – där alltså kvinnojouren har en ”monopolställning” vad gäller utbudet av skyddat boende – anser istället att det är *socialtjänsten* som har ett inflytande på jourens verksamhet (S1):

Så inflytande vet jag inte om de har. Vi har en inflytande utifrån att vi har en skyldighet att utreda om vi placerar en kvinna på en kvinnojour. Så har vi en skyldighet att utreda om den kvinna få den hjälp och det stöd som hon behöver på kvinnojouren. På så sätt har vi inflytande men de har inte direkt inflytande på oss som myndighet. (S1)

Socialsekreteraren i kommun C anser att jouren har ”mer inflytande på oss”, eftersom jouren kan signalera att kvinnan inte kan bo kvar på det skyddade boendet i kommun C utan måste placeras någon annanstans.

6.3.2 Problem samt förslag till förändringar och förbättringar i samverkan

Respondenten för jouren i kommun B berättar att det har funnits problem i samverkan mellan kvinnojour och socialtjänsten på grund av socialtjänstens bristande tillgänglighet, exempelvis att avsätta tillräckligt med tid till kvinnorna på det särskilda boendet, men också att kvinnorna har saknat förtroende för socialtjänsten. Utifrån ett brukarperspektiv är det tydligt att de boenden, enligt respondenten, saknar förtroende för myndigheter allmänt sett och detta uttrycks på följande sätt av KJ2:

Det är ju individuellt alltså. Det kan ju vara samarbetssvårigheter som vissa boende har med socialtjänsten och där det inte alls fungerar. Där kanske inte de boende har förtroende för socialtjänsten och då blev det ju svårt och vi märker att man inte har tid. Socialtjänsten har inte tid att ta sig hit eller ta sig till och prata med de boende.

Socialsekreteraren i kommun A menar å andra sidan att samarbetssvårigheter mellan socialtjänst och kvinnojour kan förklaras med att vissa jourer inte når upp till de krav som socialtjänsten ställer på verksamheten (S1). Kvalitet på jourerna kan enligt S1 också ses utifrån om jourerna har eller inte har ideell arbetskraft. Samtidigt pekar S1 på att samarbetet kan försvåras på grund av att jouren kan uppfatta sitt uppdrag som *otydligt*: ”det var inte tydligt med uppdraget från oss, var inte tydligt till den kvinnojouren så det är, har inte fungerat så bra”. Jourföreträdaren i kommun C är inne på samma tema när hon säger att: ”Det beror på just det här om vem som ska göra vad. Det är ju hela tiden en konflikt med dem och vad dem gjort eller inte ska göras av kvinnojouren” (KJ3).

Socialsekreteraren i kommun B talar om svårigheter på grund av ”personkemi, synen på problematiken, synen på vem ska göra vad, synen på vem som vet bäst så kanske också ekonomi” (S2).

Vilka lösningar eller förbättringsförslag förordas av respondenterna? Det som lyfts fram är av mycket varierande slag och bör närmast ses som ad hoc-betonade och kanske spegla det som nyligen har diskuterats inom jourerna och socialtjänsten. Jourföreträdaren i kommun B ser ett

behov av att förbättra socialtjänstens tillgänglighet, så att insatserna blir mer individuellt anpassade och där varje människa ska betraktas som unik (KJ2):

Ja, vad som krävs är ju att man, man försöker säga till att det är människor som man har att jobba med, att man så långt är möjligt kan tillgodose människorna behov och göra olika bedömningar utifrån hur individen är. Alltså, att man inte tar alla personer som ... utan du är en person, du är en person och vad blir bäst för dig. Att man, när man gör en individuell bedömning. (KJ2)

Jourföreträdaren i kommun A anser det behövs mer kunskap och kompetens inom socialtjänsten i frågor om våldsutsatta kvinnor och efterlyser därför riktade utbildningssatsningar för socialsekreterarna (KJ1). KJ3 i kommun C pekar på att det behövs mer resurser till socialtjänsten och kvinnojouren, vilket speglar det som Johansson (2013) ser som en kamp om fördelar mellan aktörer som samverkar. Avslutningsvis tar jourföreträdaren i kommun C upp en politisk fråga som måste åtgärdas på en samhällelig nivå, eftersom det handlar om det ständiga problemet att snabbare kunna slussa våldsutsatta kvinnor från det skyddade boendet till en permanent bostad. Ingen av aktörerna har mandat att besluta i frågan. Det enda socialtjänsten kan göra är att ansöka om förtur för att berörd kvinna ska kunna få en bostad.

Socialsekreteraren i kommun B betonar att det är viktigt att kommunen tar sitt ansvar för våldsutsatta kvinnor och deras barn: ”man ska inte lägga ansvaret på ideella verksamheter” (S2). Detta uttalande stämmer överens med Johanssons (2001) synsätt att friviliga organisationer ska vara ett komplement och inte träda in istället för socialtjänsten. S1 skulle önska sig att kvinnojouren hade ”dygnet runt”-bemanning, medan S3 i kommun C vill anordna en gemensam utbildning för både jourens anställda och volontärer samt socialsekreterare.

6.4 Strävan efter professionalisering

Alla kvinnojouren från de tre kommunerna arbetar på uppdrag av socialtjänsten som innebär att ”vi skriver avtal med kommunerna som placerar och då måste vi följa socialtjänstlagen och vi blir granskade av IVO” (KJ3). Både jourerna i kommun A och C erbjuder krissamtal för barn från fyra år som har upplevt våld. Alla kvinnojouren säger sig utgå från ett barnperspektiv. Jouren i kommun A har två socionomer som arbetar med *Trappan* och jouren saknar volontärer – man har enbart anställd personal. Trots jourens höga grad av professionalisering, jämsides med dess satsning på fortbildning, så tycks personalen ändå uppleva en viss osäkerhet på grund av att vissa socialsekreterare ifrågasätter vilken funktion som jouren fyller eller

om jourpersonalen har tillräcklig kompetens för uppdraget (KJ1). Socialsekreteraren från samma kommun gör dock klart att hon för sin del föredrar jourer med enbart anställd personal (S1).

Som påpekats tidigare i denna uppsats är bestämmelser om t.ex. rapporteringsskyldighet, informations- och anmälningsplikt även tillämpliga i jourernas verksamhet om och när *jouren utför socialtjänstinsatser*. Missförhållanden enligt lex Sarah ska exempelvis rapporteras, anmälan enligt 14 kap. 1 § SoL ska göras om barn som far illa eller misstänks göra det osv. Kvinnojouren har också i vissa fall en dokumentationsskyldighet. Denna typ av åtgärder som åvilar kvinnojouren välkomnar jourföreträdaren i kommun A, eftersom detta ”dels höjer statusen på vår verksamhet och dels så faller inga kvinnor mellan stolarna och barn inte heller” (KJ1). Jouren var tvungen att skaffa sig ett dokumentationsprogram liknade som socialtjänsten använder för att uppfylla dokumentationskravet.⁸ Jourens organisering i kommun A, dvs. med enbart anställd personal, jämte synen på vad som enligt jourföreträdaren ger hög status är intressant. Från vems perspektiv ser KJ1 på frågan om status – socialtjänsten, kvinnor på boendet, medier eller den breda allmänheten? Det är något oklart. Enligt Johansson (2011) leder samverkan till en ökning av professionaliseringen av frivilligorganisationer med motiveringen att det gynnar den målgrupp som man arbetar med. Vi kan dock vara tämligen övertygade om att berörda intressenter ser väldigt olika på den professionalisering som kvinnojouren i kommun A har eftersträvat och genomgått.

Jourens totala professionalisering motiverar ovannämnda respondent med att det är viktigt att ”kvinnan träffar människor som är professionella som är utbildade och som kan det här” (KJ1). Men samtidigt förefaller inte socialtjänsten i samma kommun vara ett föredöme för jouren, eftersom hon i intervjun berättar att socialtjänsten i en tillsynsrapport från Socialstyrelsen kritiserades på flera punkter, bl.a. en total avsaknad av dokumentation när en våldsutsatt kvinna vill ha ett skyddat boende på Kvinnojouren.⁹ Trots jourens målmedvetna professionaliseringssträvanden är det därför något paradoxalt att vissa socialsekreterare, enligt KJ1, just ifrågasätter jourens kompetens. Även om jouren i kommun C inte har genomgått en lika hög grad av professionalisering som i kommun A ser denna jourföreträdare dokumentationsskyldigheten är en ”rättsäkerhet för kvinnan” (KJ3).

---

⁸ Se vidare föregående not.

⁹ Respondenten avser en tillsynsrapport som SoS presenterade i november 2012, vilken jag har tagit del av i sin helhet.

Trots jourens skyldighet att dokumentera när man utför socialtjänstinsatser och trots dess professionaliseringssträvanden, så förefaller respondenterna från socialtjänsten vara osäkra på om dokumentations- och anmälningsskyldigheter fullgörs som den ska från jourens sida (S1). Denna känsla av osäkerhet eller misstro från socialtjänsten i kommun A är desto mer förvånansvärd utifrån Socialstyrelsens kritik mot *socialtjänstens* bristande dokumentation i nämnda kommun (se ovan). I kommun C hävdar socialsekreteraren att jouren fullgör anmälningsskyldigheten, men att det ser lite olika ut när det gäller kvaliteten på dokumentationen: vissa är ”jätteduktiga”, andra ”mindre insatta i det” (S3). Poängen är dock att samma omdöme också skulle kunna gälla kvaliteten på socialtjänstens egen dokumentation!

Professionalitet är lite kontroversiellt bland informanterna där fyra olika definitioner kan urskiljas utifrån deras utsagor. Begreppet ”professionalitet” tolkas helt olika bland jourföredrädarna. KJ2 anser för sin del att professionalitet är att ”se människorna här och nu och vad kan jag göra för den”. KJ1 pekar istället på anställdas kompetens vid jouren:

De ska kunna samhället, de ska kunna socialtjänstlagen, de ska veta liksom var ska jag vända mig någonstans. Det tycker jag det är viktigt för att om jag hamnar i en kris då vill jag bli bemött på ett professionellt sätt. Jag vill inte träffa någon som inte vet vad hon ska göra eller som inte orkar höra min historia eller som kanske blir ledsen. Jag vill höra någon som klarar av och det gör man om man har rätt utbildning. (KJ1)

KJ3 ser professionalitet som att ”man måste veta vad man gör och sedan måste man sätta gränser”. Bland socialsekreterarna anser S2 att professionalitet inte behöver betyda ”att man har en viss utbildning eller man kan vissa saker, utan det handlar mer om förhållningssätt att man ändå är, tänker på vilken relation man har och funderar att man är medveten vilken relation man har”. I detta avseende skiljer sig S2 från jourföredrädaren i kommun A, då socialsekreteraren inte pekar på vikten av sakkompetens, något som KJ1 gör i sin utsaga.

Brante (2009: 9) beskriver professionalitet som en ”förmåga att utföra handlingar som uppfattas som svåra och värdefulla av allmänheten/klienten”, men samtidigt ser han inte detta som en individuell kunskap, utan han menar att det både är förmåga och kunskap som skapar kompetens. När det gäller jourerna i undersökningskommunerna väljer de medvetet att inte ta emot ”svåra” fall som t.ex. kvinnor med missbruksproblematik där de saknar kompetens. Per-

sonalen gör sig dock kompetenta genom att behärska exempelvis krissamtal för barn eller spetskompetens i hedersrelaterad problematik. Enligt Brante (2009) finns det en tendens i samhället som skapar osäkerhet för professionella hur man ska agera i samband med bedömningar. Den här osäkerheten behandlas också av Ponnert (2013) som beskriver att osäkerhetsfaktorer är specifikt för professionella. Jourerna vill genomföra korrekta insatser för att kunna vinna omgivningens legitimitet som är viktigt för jourernas överlevnad och handlingsutrymme. Det är inte så märkligt att alla strävar efter att uppnå en viss professionalitet men jourerna gör det samtidigt på sitt eget sätt.

6.5 Legitimitet – uppfattning av kvinnojourer och socialtjänst

I detta avsnitt belyser jag frågan om legitimitet sett ur jourens respektive socialtjänstens perspektiv. Därutöver redogör och analyserar jag socialtjänstens syn på kvinnojourernas verksamhet. Organisationens trovärdighet står i direkt proportion till i vilken mån den lyckas uppfylla omgivningens förväntningar och krav på verksamheten (Levin 2013: 28). I min undersökning handlar det om hur kvinnojouren legitimerar sin verksamhet i förhållande till olika intressenter och aktörer, vilka inbördes kan ha olika förväntningar på verksamheten: våldsutsatta kvinnor, tjänstemän och politiker inom socialtjänsten/nämnden, allmänheten, medier osv.

6.5.1 Kvinnorna om socialtjänsten och jourens verksamhet

Enligt jourföreträdaren i kommun A saknar många, kunskap om kvinnojouren som ideell verksamhet: ”många tror att vi är socialförvaltning, att vi är en myndighet” (KJ1). Vidare:

... många kvinnor tror att det är socialförvaltning. De fattar inte det och då tror jag, vi pratar om kvinnor som kommer från ett annat land ganska nyligen, de har ingen koll på vad det är. De tror att detta är socialförvaltningen. (KJ1)

Men alldeles oavsett om samtalskontakten mellan berörd kvinna och kvinnojouren är frivillig, och att kvinnan inte är skyldig att vare sig ha kontakt med socialtjänsten eller göra någon polisanmälan om övergrepp och våld från mannens sida, så gör kvinnojouren en anmälan till socialtjänsten om det genom samtal med kvinnan framkommer att hennes barn far illa (KJ1). Men hur reagerar kvinnorna när denna situation av anmälningsplikt uppstår? I kommun A informerar jouren samtliga kvinnor om att man har en anmälningskyldighet gentemot socialtjänsten. Det finns ett dubbelt förhållningsätt i kommun A när våldsutsatta kvinna med barn blir anmälda till socialtjänsten på grund av oro för barnets situation. Kvinnan kan vara upp-

rörd över jourpersonalens agerande men samtidigt ska hennes kontaktperson vid juren fungera som ett stöd. Barnets bästa ska beaktas och komma i första rummet, men hur hanterar jourpersonalen denna fråga och hur påverkar detta verksamheten när t.ex. jourföreträdare i kommun A både ska svara för stöd och hjälp samtidigt som hon gör en orosanmälan enligt 14 kap. 1 § SoL? Jourföreträdaren i kommun B berättar att vissa kvinnor har varit ”upprörda” över anmälan enligt 14 kap. 1 § SoL medan andra inte har varit det eftersom ”socialtjänsten kunde gå in med mer insatser till familjen” (KJ2).

När det gäller kvinnors förtroende för juren uppfattas detta av jourföreträdaren i kommun B som att juren har en annan relation till kvinnorna än vad socialtjänsten har ”där man inte har och kan jobba utanför det här fyrkantiga” (KJ2). Enligt kollegan i kommun C så lär juren känna kvinnorna på ett annat sätt än vad socialtjänsten gör (KJ3): I samarbete med socialtjänsten är kvinnorna enligt KJ2 besvikna för att blir bollade fram och tillbaka mellan olika myndigheter. Jourföreträdaren i kommun A menar att kvinnorna i kontakt med socialtjänsten känner sig ”påhoppade”, ”ifrågasatta” och att deras integritet kränks (KJ1). KJ1 hävdar att kvinnorna, förutom det våld som de har utsatts för, också finns en annan form utsatthet som de upplever i kontakten med socialtjänsten, och där juren blir en ”stöd” för dessa kvinnor:

Så i är många som känner sig, jag tror man känner sig, att så säga någon som går innanför ens integritet som ska veta alltid: Hur gör ni hemma? När ni går och lägger er och vem är det, det som bestämmer hemma? Är det ditt barn? Eller du vet som man ställer frågor om vad ger du ditt barn för mat? Och sådana frågor ... och kvinnan känner sig ofta ifrågasatta och jag kan förstå för att här är de på kvinnojour för att de har blivit utsatta för våld och så blir detta av socialförvaltningen. Det är ganska vanligt. Då får vi vara någon slags stöd att vi är i mellan dem. Det är så här systemet ser ut. Så här, det är inte dig de vill åt men de måste göra så här, så vi får försöka och backa upp lite grann men jag förstår mycket väl att de blir ledsna många gånger. (KJ1)

Jourföreträdaren i kommun C menar att det finns en skillnad mellan hur svensk etniska respektive utländskt födda kvinnor ser på samarbetet med socialtjänsten. Utländska kvinnor ”tror att socialtjänsten kan göra mycket, mycket mer än vad de kan”, medan svenska kvinnor inte vill ha att göra med socialtjänsten för att de tycker det blir stämplade och stigmatiserade. Samma företrädare berättar att ett tecken på att kvinnor är nöjda med juren, är att de fortsätter att ha kontakt med juren även efter det att de flyttat ur från boendet.

Jourföreträdaren i kommun A anser att jouren huvudsakligen har kvinnors förtroende, men enligt henne finns det ”kvinnor som tycker illa om allting” där de tycker att jouren inte gör ”tillräckligt” trots att ansvaret finns hos kvinnorna (KJ1). Kvinnorna tycks enligt jourföreträdaren inte förstå att det skyddade boendet är en ”tillfällig lösning”. En lösning på kvinnornas missnöje med jouren är enligt samma jourföreträdare att kvinnan gör en anmälan till IVO.

Sammanfattningsvis kan konstateras, att det förtroende som kvinnojourerna åtnjuter från våldsutsatta kvinnornas sida varierar och beror mycket på jourernas bemötande men även på graden av ”ideell identitet”. Min analys av empirin visar att jourerna fungerar både som stöd men är också disciplinerade för kvinnan och deras barn genom den kontroll som jouren utövar. Vissa utländska kvinnor tror att jourerna *är* socialtjänsten vilket kan förklaras med dessa kvinnors bristande kunskap om det svenska samhället. Samtidigt är vissa kvinnor rädda och kan bli upprörda för jourernas anmälningsplikt enligt 14 kap. 1 § SoL. Relationen mellan den våldsutsatta kvinnan och kvinnojourerna ser andra ord annorlunda ut jämfört med relationen mellan kvinnan och socialtjänsten. Oavsett om det finns kvinnor som kan ”protestera” genom att göra en anmälan till IVO under sin vistelse på kvinnojouren, så skapas legitimiteten utifrån individuella förutsättningar. Legitimitet är inte statiskt, utan legitimitet är beroende av kvinnornas syn på verksamheten, jourernas professionalisering, bemötandet från jourernas personal och deras kompetens att stödja våldsutsatta kvinnor.

6.5.2 Socialtjänstens syn på kvinnojourer

Både socialsekreterarna i kommunerna A och B beskriver att arbetssättet skiljer sig åt mellan kvinnojourerna (S1, S2). Jourföreträdaren i kommun B bekräftar detta genom att säga att ”alla inte har kommit lika långt i utveckling och kompetens” (KJ2). Enligt min analys av empirin är tidsaspekten en viktig faktor när det gäller att bedöma jourernas kompetens och kvalitet på grund av att jourerna med tiden utvecklar detta. Ju längre tid jouren har bedrivit sin verksamhet och ju mer professionella som de framstår, desto högre grad av legitimitet tycks de ha hos socialtjänsten. Nyöppnade kvinnojourer kan vilja ”ta efter” eller härma framgångsrika jourers arbetssätt, vilket enligt nyinstitutionell teori brukar benämnas för mimetisk isomorfism. Som framgår av presentationen av jourerna i kommun A och B uppvisar dessa en högre grad av professionalitet och legitimitet än jouren i kommun C som inte har funnits lika länge som de andra.

Socialsekreteraren i kommun B anser att jourerna bör ha ett mer tydligt syfte med verksamheten och använda olika kompetenser både ideellt och i kommunen (S2). Socialsekreteraren i kommun B anser att en framgångsfaktor är att utveckla en tydlig samverkan mellan socialtjänst och jouren samt utarbeta gemensamma riktlinjer för hur ska man arbeta. Socialsekreteraren i kommun A är mer öppet kritisk mot jourer som inte har lika hög grad av professionalisering som jouren i den egna kommunen (S1). Allmänt sett ställer hon krav på dygnetruntbemanning, fler platser och ”bättre möjligheter att slussa ut kvinnor när de inte längre behöver skyddat boende, att få hjälpa till så att barnen kan komma in på dagis eller i skolan” (S1).

7. Slutdiskussion

Syftet med denna studie har varit att undersöka och analysera på vilken sätt kvinnojourernas legitimitet påverkas i samarbete med socialtjänsten. Jag valde att bryta ned undersökningsområdet i två frågeställningar: dels hur kvinnojourernas företrädare ser på samverkan med socialtjänsten och hur denna samverkan påverkar jourernas legitimitet internt och externt, dels hur socialtjänsten ser på kvinnojourernas verksamhet och deras samverkan med socialtjänsten.

Undersökningen har fokuserat på kvinnojourer och socialtjänster från tre kommuner. Alla kvinnojourer var ideella föreningar, men jouren i kommun A skilde sig markant från övriga genom att inte alla ha volontärer och därigenom ha en svagare ideell identitet. Alla kvinnojourer utför insatser på uppdrag av socialtjänsten, vilket gör att de blir s.k. underleverantörer till socialtjänsten. Detta innebär att det uppstår ett beroendeförhållande men samtidigt skapas en samverkan mellan dessa aktörer för våldsutsatta kvinnor och deras barn. I samverkan och graden av professionalisering speglas kvinnojourernas legitimitet och hur de vinner det för att kunna överleva.

En slutsats som kan dras från studien är att det är oklart huruvida kvinnojouren, den ideella föreningen, är ett komplement eller alternativ för välfärdsstaten. Ibland är jouren det enda alternativet som står för förebyggande arbete och avantgarde. Deras självständighet som ideell förening innebär att de kan göra det ”lilla extra” som kommunen inte hinner med eller saknar resurser för. Kvinnojourerna saknar resurser men de kämpar med sin roll i samhället för att kunna *få* mer resurser och överleva som organisation. Det faktum att politikerna satsar mer pengar i arbetet mot våld i nära relationer och fördelar mer resurser till kvinnojourer ger jourerna legitimitet i deras sätt att arbeta. Samtidigt är kvinnojourerna beroende av myndigheter, t.ex. socialtjänsten, och för att jouren ska kunna ingå avtal med socialtjänsten krävs att jouren uppfyller vissa krav och uppvisar en god kvalitet. Detta är något som t.ex. Unizon är mycket medveten om, och i sin verksamhetsberättelse för år 2011 skriver styrelsen om detta på följande vis: ”För jourerna blir det nödvändigt att kunna visa på den höga kvaliteten i verksamheten de bedriver. Därför är det viktigt för SKR att stötta jourerna i sitt kvalitetsutvecklingsarbete, bland annat genom att erbjuda stöddokument och utbildning” (SKR 2012, s. 8).

En annan slutsats som kan dras vad gäller jourernas och socialtjänstens samverkan är att båda parterna strävar efter en fungerande samverkan för att bistå våldsutsatta kvinnor och deras

barn. Fördelar och nackdelar med samverkan finns för både parterna. Personkemin framstår för båda som en viktig framgångsfaktor för att uppnå en god samverkan i enskilda ärenden. För socialtjänsten underlättas samverkan med en jour som uppvisar en hög grad av professionalisering. Kravet på professionalisering gör att vissa jourer känner en hög grad av samhörighet med socialtjänsten, och där KJ1 i kommun A framstår som ett särfall i detta avseende. Den grad av professionalisering som jourerna uppvisar genom att uppfylla kravet på en fungerande dokumentationsskyldighet ger jourerna en högre status och legitimitet, men innebär också ett större ansvar för jourernas del.

Jourernas legitimitet påverkas i kontakten med våldsutsatta kvinnor och med socialtjänsten och andra myndigheter. För att kunna överleva måste kvinnojourerna, även om de är ideella, uppfylla omgivningens krav och förväntningar. Kvinnojourerna har till uppgift att vara både stödjande och kontrollerande. Samtidigt är jourerna beroende av finansiering från andra organisationer, men också socialtjänsten är beroende av jourens tjänster. Jourerna framträder som professionella men är i ständigt behov av ideell arbetskraft, dock med undantag från jouren i kommun A som inte alls anlitar volontärer i sin verksamhet. Oavsett graden av beroende vill vissa socialtjänster att jourerna ska förbli självständiga, vilket överensstämmer med jourernas egna strävanden. Det är en svår konst för jourerna att uppfylla dessa ibland motsägelsefulla krav och förväntningar och därigenom uppnå legitimitet från omgivningens sida.

När det gäller den kvalitativa metod som jag har valt för att genomföra studien så är fördelen att den illustrerar variationer när det gäller uppfattningar och synsätt, men nackdelen är att det är svårt att göra några generella antaganden utanför dessa tre kommuner. Dessutom fångar undersökningens resultat enbart den situation som förelåg hösten 2014, och utfallet kan vara helt annorlunda vid en senare tidpunkt eftersom förutsättningarna då kan vara väsentligt annorlunda.

Under undersökningens gång väcktes andra frågor som: Hur kommer dessa kvinnojourer se ut i framtiden? Kommer de att få mer makt genom att vara självständiga eller kommer de att bli en del av den kommunala verksamheten? Det finns andra viktiga aspekter som ligger utanför min egen undersökning, men som enligt min mening bör vara föremål för fortsatt forskning.

Referenser

- Ahrne, Göran & Peter Svensson (red.) (2013) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.
- Alvesson, Mats & Stanley Deetz (2001) *Kritisk samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Björck Annika (2014) "Samverkan". I: Gun Heimer, Annika Björck & Chrystal Kunosson (red.) *Våldsutsatta kvinnor. Samhällets ansvar*. Tredje uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Bolman, Lee G. & Terrence E. Deal. (2013) *Nya perspektiv på organisation och ledarskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Brante, Thomas (2005) "Om begreppet och företeelsen profession." *Tidskrift för Praxisnära forskning*, nr 1, s. 1–13.
- Brante, Thomas (2009) "Vad är en profession? Teoretiska ansatser och definitioner." I: Maria Lindh (red.) *Profession och vetenskap – idéer och strategier för ett professionslärosäte*. Rapport nr 8, Vetenskap för profession. Borås: Högskolan i Borås.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2010a) *Mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtyck samt våld i samkönade relationer. Slutredovisning av ett regeringsuppdrag*. Stockholm: Brå.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2010b) *Mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtyck samt våld i samkönade relationer. En första uppföljning av regeringens handlingsplan*. Stockholm: Brå.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2013) *Kriminalstatistik 2013*. Stockholm: Brå.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2014a) *Kriminalstatistik 2013*. Stockholm: Brå.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2014b) *Brott i nära relationer. En nationell kartläggning*. Stockholm: Brå.
- Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Andra uppl. Stockholm: Liber.
- DiMaggio, Paul & Walter Powell (1983) "The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields". *American Sociological Review*, 48 (2): 147–160.
- Eduards, Maud (2007) *Kroppspolitik: om Moder Svea och andra kvinnor*. Stockholm: Atlas.
- Enander, Viveka, Carin Holmberg, Anne-Li Lindgren (2013) *Att följa med samtiden – kvinnojour-rörelse i förändring*. Stockholm: Atlas.
- Frenzel, Anna (2014) *Brott i nära relationer*, Stockholm: Brå.
- Hasenfeld, Yeheskel (1983) *Human Service Organizations*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Heimer, Gun, Annika Björck & Chrystal Kunosson (red.) (2014) *Våldsutsatta kvinnor. Samhällets ansvar*. Tredje uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Hollertz, Katarina (2010) *Problem förgår, lösningar består. Organisering av kommunala insatser för unga arbetslösa med försörjningsproblem*. Doktorsavhandling. Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

- Inspektionen för vård och omsorg, IVO (2014) *Våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnar våld. Slutrapport från en nationell tillsyn 2012-2013*. Stockholm: IVO.
- Johansson, Staffan (2001) *Självständiga rörelser eller kommunala underleverantörer? Ideella organisationers roll i välfärdssystemet*. Göteborg: Centrum för forskning om offentlig sektor (CEFOS), Göteborgs universitet.
- Johansson, Susanna (2011) *Rätt, makt och institutionell förändring. En kritisk analys av myndigheters samverkan i barnahus*. Doktorsavhandling. Lund: Rättssociologiska enheten, Lunds universitet.
- Johansson, Susanna (2013) "Samverkan som konflikt-om förhållandet mellan rättsliga strukturer och organisatoriskt handlande". I: Stig Linde & Kerstin Svensson (red.) *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter. Människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv*. Stockholm: Liber
- Kvale, Steinar & Svend Brinkmann (1999) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Andra uppl. Lund: Studentlitteratur
- Kunosson, Chrystal (2014) "Ideella organisationer". I: Gun Heimer, Annika Björck & Chrystal Kunosson (red.) *Våldsutsatta kvinnor. Samhällets ansvar*. Tredje uppl. Lund: Studentlitteratur
- Levin, Claes (2013) "Socialt arbete som moralisk praktik". I: Stig Linde & Kerstin Svensson (red.) *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter. Människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv*. Stockholm: Liber
- Lundgren, Eva, Gun Heimer, Jenny Westerstrand & Anne-Marie Kalliokoski (2001) *Slagen dam*, Umeå: Brottsoffermyndigheten
- Nationellt Centrum för Kvinnofrid, NCK (2014). *Våld och hälsa. En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa*. Uppsala: NCK, Uppsala universitet.
- Nordvall, Henrik (2007) Kooptering eller mothegemonisk mobilisering? Om samspelet mellan den globala rättviserörelsen och den institutionaliserade folkbildningen. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 12 (1): 39-60.
- Ponnert, Lina (2013) "Osäkerhet- nödvändigt uttryck för professionalitet eller ett tecken på okunskap?" I: Stig Linde & Kerstin Svensson (red.) *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter. Människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv*. Stockholm: Liber
- Prop. 1997/98:55. *Kvinnofrid*.
- Prop. 2000/01:79. *Stöd tills brottsoffer*.
- Prop. 2005/06:118. *Nationell utvecklingsplan för vård och omsorg om äldre*.
- Prop. 2009/10:55. *En politik för det civila samhället*.
- Prop. 2012/13:186. *Ökade möjligheter att förebygga våld i nära relationer*.
- Prop. 2013/14:1, bilaga 9. *Budgetpropositionen: hälsovård, sjukvård och social omsorg*.
- Regeringskansliet (2008). *Överenskommelse mellan regering, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting*. Bilaga till regeringssammanträde den 23 oktober 2008.

- Ryan Gery W. & Bernard H. Russell (2003) Techniques to Identify Themes. *Field Methods*, 15 (1): 85–109.
- Socialstyrelsen (2007) *Strategi för samverkan – kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2009) *Folkhälsorapport 2009*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2011) *Utvärdering av Socialtjänstens och ideella kvinnojourers insatser för våldsutsatta kvinnor*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2012) *Socialnämnders respektive ideella förening ansvar för god kvalitet m.m. vid utförandet av insatser enligt socialtjänstlagen. Meddelandeblad nr 2/2012*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2013a) *Fristad från våld*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2013b) *Kartläggning av skyddat boende i Sverige*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- SOU 1995:60. *Kvinnofrid*.
- SOU 2006:65. *Att ta ansvar för sina handlingar*.
- SOU 2014:49. *Våld i nära relationer - en folkhälsofråga*.
- Stenberg, Rebecca (1999) *Organisationslogik i samverkan. Konsten att organisera samverkan i en imaginär organisation av offentliga aktörer*. Stockholm: Doktorsavhandling: Psykologiska institutionen, Stockholms universitet.
- Sveriges Kvinno- och tjejjourers riksförbund, SKR (2012) *Verksamhetsberättelse 2011*. Stockholm: SKR.
- Sveriges Kvinno- och tjejjourers riksförbund, SKR (2014) *Verksamhetsberättelse 2013*. Stockholm: SKR.
- Vetenskapsrådet (u.å.) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Weinehall, Katarina & Marie-Louise Jonsson, (2009) Women under protection – in hiding from violent men. *International journal of social welfare*, 18: 419–430.
- Westrin, Claes-Göran (1986) Social och medicinsk samverkan – begrepp och betingelser. *Socialmedicinsk tidskrift*, (7-8): 280–285.

Internet

- <http://www.kvinnojouren.se/fakta/mans-vald-mot-kvinnor/bakgrund-forskning> Kvinnojouren.se
faktabakgrund och forskning (hämtad 2014-12-07)
- <http://unizon.se/aktuellt/69-047-stodkontakter-ar-2013> (hämtad 2015-02-09)
- <http://www.roks.se/nyheter/2014-04-10/roks-statistik-2013-ar-har> (hämtad 2015-02-09)

Bilaga 1: Informationsbrev till respondenter

Hej,

Mitt namn är Maria Elena Baiceanu Romaniuc som läser på socionomprogrammet vid Lunds universitet. Jag ska under hösten 2014 skriva mitt examensarbete där jag kommer att undersöka kvinnojourernas och socialtjänstens samarbete.

Jag önskar därför genomföra ett antal enskilda samtalsintervjuer med företrädare för socialtjänsten och vissa kvinnojour. Intervjun beräknas ta cirka 50 minuter.

Vid genomförandet av studien kommer jag att beakta Vetenskapsrådets forskningsetiska principer som i korthet innebär följande:

- Din medverkan är frivillig och du kan när som helst välja att avsluta din medverkan eller avstå från att svara på en fråga under intervjun.
- Intervjupersoner och kommunen kommer att aidentifieras så långt det går i uppsatsen. Ingen obehörig kommer att ta del av intervjumaterialet eller få vetskap om vem som sagt vad under de enskilda intervjuerna.
- Intervjun kommer att spelas in och transkriberas av mig. Efter godkänd examination kommer allt inspelat material och intervjuutskrifter att förstöras.

Jag hoppas att du finner teman intressant och att du kan tänka dig att medverka i min studie och låta dig intervjuas. Du är välkommen att kontakta mig om per telefon eller e-post för att boka tid för en intervju och/eller för att kontakta mig om något framstår som oklart eller om du önskar kompletterande upplysningar. Du kan nå mig på följande e-postadress eller tel.nr:

Baiceanu Romaniuc Maria Elena, epost gso10mba@student.lu.se eller mobil 073-776 50 80.

Universitetslektor Weddig Runquist vid Socialhögskolan är min handledare och han nås på e-postadress: weddig.runquist@soch.lu.se eller mobil 072-307 65 65.

Med bästa hälsningar Maria Elena

Bilaga 2: Intervjuguide kvinnojour

1. Kan du berätta om din egen bakgrund? Vad har du för utbildning och vad har du arbetat med tidigare?
2. Kan du berätta något om verksamheten och ditt arbete? Tar ni även emot barn? Missbrukande kvinnor?
3. Är ni ett alternativ eller ett komplement till välfärdsstatens insatser?
4. Vilka alternativa placeringar finns utöver kvinnojouren?
5. Hur uppfattar kvinnor i allmänhet er verksamhet? Har denna uppfattning förändrats över tid?
6. Hur ser samverkan ut mellan kvinnojouren och socialtjänsten?
7. Påverkas samverkan av personliga kontakter mellan jouren och socialtjänsten? Om JA: På vilket sätt?
8. Har kvinnojouren något inflytande på socialtjänsten? Ge exempel.
9. Hur hanterar ni sekretessfrågor i samverkan med socialtjänsten?
10. Finns det saker som ni aldrig skulle berätta för socialtjänsten? Ge exempel.
11. Vilken typ av stöd får ni från kommunen? Är det någon stödform som ni saknar?
12. Hur ser du på frågan om kvinnojourens självständighet gentemot socialtjänsten? Diskuterar ni den frågan internt inom jouren? Finns det olika uppfattningar?
13. Vilken uppfattning tror du socialtjänsten har om kvinnojourens verksamhet?
14. Vad finns för fördelar och nackdelar i samarbetet med socialtjänsten?
15. Vad krävs enligt din mening för att denna samverkan skall fungera bra? Stämmer den bilden in på hur det är idag?
16. Finns det något som du eller kvinnojouren vill ändra på i samarbetet med socialtjänsten?
17. Har det funnits problem med samverkan tidigare? Om JA: vad berodde det på?
18. Hur upplever kvinnorna som bor här er samverkan med socialtjänsten? Finns det kritiska kommentarer från de boende?
19. Tycker du att ni har de boende kvinnornas förtroende?
20. Kommer socialsekreterare hit till jouren för att träffa en kvinna som är deras klient?

21. Vilken uppfattning tror du att allmänheten har om er verksamhet?
22. Tror du att jourens verksamhet har påverkat mediens och allmänhetens bild av mäns våld mot kvinnor i nära relationer?
23. Kan man vara professionellt när man arbetar ideellt?
24. Utför ni som kvinnojour uppgifter på uppdrag av socialtjänsten som regleras i SoL? Om JA: I så fall har ni bl.a. dokumentationsskyldighet, ni har anmälningsskyldighet till socialtjänsten om barn misstänks fara illa. Hur ser ni på alla dessa tillkommande uppgifter?
25. Har det uppstått någon rollkonflikt för er som å ena sidan ideell förening, och å andra sidan kraven från samhället att ni skall uppfylla dessa skyldigheter? Har ni t.ex. behövt göra en anmälan enligt SoL 14:1? Om JA: hur har barnets mor reagerat på denna anmälan?

Bilaga 3: Intervjuguide socialtjänst

1. Kan du berätta om din egen bakgrund? Vad har du för utbildning och vad har du arbetat med tidigare?
2. Hur länge har du arbetat som socialsekreterare vid enheten? Vad är dina huvudsakliga uppgifter?
3. Vilken funktion fyller kvinnojouren – är den ett alternativ eller ett komplement till socialtjänstens insatser? Har ni kontakt med mer än den kvinnojour som finns här i kommunen?
4. Vilken uppfattning har du om kvinnojourens verksamhet? Vad kan bli bättre enligt din mening?
5. Vilka alternativa placeringar finns utöver kvinnojouren?
6. Hur ser samverkan ut mellan socialtjänst och kvinnojour?
7. Påverkas samverkan av personliga kontakter mellan jouren och socialtjänsten? Om JA: På vilket sätt?
8. Har kvinnojouren något inflytande på socialtjänstens verksamhet och vice versa? Ge exempel.
9. Hur hanterar ni sekretessfrågor i samverkan med kvinnojouren?
10. Hur ser du på frågan om kvinnojourens självständighet gentemot socialtjänsten? Anser du att kvinnojouren är beroende av socialtjänsten för sin överlevnad?
11. Hur påverkas samverkan med kvinnojouren om jouren är ekonomiskt beroende av socialtjänsten?
12. Vad finns för fördelar och nackdelar i samarbetet med kvinnojouren?
13. Vad krävs enligt din mening för att denna samverkan skall fungera bra? Stämmer den bilden in på hur det är idag?
14. Finns det något som du eller socialtjänsten vill ändra på i samarbetet med kvinnojouren? Varför?
15. Har det funnits problem med samverkan tidigare? Om JA: vad berodde det på?
16. Händer det att du som socialsekreterare besöker jouren för att träffa en kvinna som är er klient? Har du upplevt att andra boenden har reagerat mot era besök?

17. Tror du att jourens verksamhet har påverkat mediernas och allmänhetens bild av mäns våld mot kvinnor i nära relationer?
18. Kan man enligt din mening vara professionell när man arbetar ideellt?
19. När en kvinnojour utför uppgifter på uppdrag av socialtjänsten som regleras i SoL så har jouren bl.a. dokumentationsskyldighet, anmälningsskyldighet till socialtjänsten om barn misstänks fara illa.
  - a. Utifrån din erfarenhet: Hur har jouren har fullgjort dessa skyldigheter, t.ex. anmälningsskyldigheten enligt 14:1 SoL?